



LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Yritysvastuu pk-yrityksissä

Lindborg, Ulla; Mattila, Mikko

2015 Leppävaara



Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Leppävaara

Yritysvastuu pk-yrityksissä

Lindborg, Ulla
Mattila, Mikko
Liiketalous
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2015

Laurea-ammattikorkeakoulu
Leppävaara
Liiketalouden koulutusohjelma

Tiivistelmä

Lindborg, Ulla; Mattila Mikko

Yritysvastuu pk-yrityksissä

Vuosi	2015	Sivumäärä	39
-------	------	-----------	----

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää pääkaupunkiseudulla toimivien pienten ja keskisuurten yritysten suhtautumista yritys vastuuseen ja sen raportointiin. Tavoitteena oli nostaa esille yritys vastuuta tukevia järjestöjä ja ohjeistoja, jotka tukevat erityisesti pk-yritysten vastuullisuutta. Tutkimuksen avulla oli tarkoitus selvittää, mitä hyötyjä yritys vastuulla voidaan saavuttaa pk-yrityksissä.

Tietoperustassa käsitellään yritys vastuuta Suomessa, pääkaupunkiseudulla ja pk-yrityksissä. Työssä luodaan myös katsaus isompien yritysten vastuuraportointiin.

Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin kvalitatiivisina teemahaastatteluina. Tutkimuksen tarkoituksena oli saada tietoa pk-yritysten suhtautumisesta yritys vastuuseen ja sen raportointiin. Haastattelujen tukena käytettiin havainnointia Ratkaisun paikka -yritys vastuutapahtumassa.

Haastatteluiden pohjalta saatiin tietoa yritysten asenteista ja toimintatavoista vastuullisuuden sekä yritys vastuun raportointiin liittyen. Haastatteluista ilmeni, että yritykset ovat kiinnostuneita yritys vastuusta, mutta suhtautuvat epäilevästi yritys vastuuraportoinnin hyötyihin. Kaikki haastateltavat näkivät yritys vastuun osa-alueet tärkeänä toiminnassaan, mutta eivät tiedostaneet toimintansa olevan vastuullista. Yritykset eivät tunnista vastuullisten toimintatapojen olevan osa yritys vastuuta, sillä vastuullisuus ajateltiin kuuluvan yrittäjyyteen itsessään.

Yritys vastuutapahtumassa havainnoitiin seminaariluentojen kautta millä tavalla pk-yrityksiä motivoidaan yritys vastuun toteuttamiseen. Seminaariluennot keskittyivät avaamaan yritys vastuun käsitettä tuoden käytännön esimerkkejä pk-yritysten toimintaan.

Asiasanat: Yritysvastuu, vastuullinen yritystoiminta, sosiaalinen vastuu, ympäristövastuu, taloudellinen vastuu, pk-yritys

Laurea University of Applied Sciences
 Leppävaara
 Bachelor degree of business administration

Abstract

Lindborg, Ulla; Mattila, Mikko

Corporate responsibility in SMEs

Year	2015	Pages	39
------	------	-------	----

The purpose of this thesis project was to determine the attitudes of small- and medium-sized enterprises (SMEs) operating in the metropolitan area to corporate responsibility and reporting. The aim was to raise awareness about organizations and guidelines that can support in particular the corporate responsibility of SMEs.

The theoretical section of the thesis report deals with corporate responsibility in Finland, the metropolitan area and in SMEs. The thesis also reviews the reporting of corporate responsibility by larger companies.

The research was conducted as a qualitative case study. The aim was to obtain information on the attitudes of SMEs towards corporate responsibility and its associated reporting. Observations at a corporate responsibility event "Ratkaisun paikka" were used to support the interviews.

The interviews yielded information on the companies' attitudes and practices towards corporate responsibility and corporate responsibility reporting. The interviews revealed that companies are interested in corporate responsibility but are skeptical about the benefits of corporate responsibility reporting. All of the interviewees felt that the areas of corporate responsibility were important in their operations, but were not aware of any current activities to be responsible. The companies did not identify the responsible practices as being a part of corporate responsibility, and responsibility was thought to be part of entrepreneurship itself.

At the corporate responsibility event the seminar lectures were observed in terms of how the lecturers motivated SMEs towards greater corporate responsibility. The event gave information about corporate responsibility in general and showed some examples in practical ways.

Keywords: Corporate responsibility, responsible business, social responsibility, environmental responsibility, economical responsibility, SME

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Yritysvastuu.....	7
	2.1 Yritysvastuun osa-alueet.....	8
	2.2 Vastuullisuuden hyödyt ja haitat.....	10
3	Yritysvastuu Suomessa.....	11
	3.1 Yritysvastuu pääkaupunkiseudulla - esimerkkinä Espoo.....	12
	3.2 Yritysvastuu pk-yrityksissä.....	13
	3.2.1 Vastuullinen yrittäjyys.....	13
	3.2.2 Tutkimus pk-yritysten vastuullisuustoiminnasta - Suomen Yrittäjät	15
	3.3 Esimerkkitapauksia.....	15
	3.3.1 Biolan.....	16
	3.3.2 Pinifer.....	16
	3.3.3 Meblo Jogi.....	16
	3.3.4 Lappset.....	17
	3.3.5 Hakmet.....	17
4	Yritysvastuuta tukevia organisaatioita.....	17
	4.1 FIBS.....	17
	4.2 CRNet.....	18
5	Yritysvastuun ohjeistukset ja raportointi.....	19
	5.1 ISO 26 000.....	19
	5.2 GRI-raportointiohjeisto.....	20
	5.3 CSR-kompassi.....	21
	5.4 Yritysvastuu raportoinnin ensiaskeleet: Tietopaketti pk-yrityksille.....	21
6	Tutkimus.....	22
	6.1 Haastattelu.....	22
	6.1.1 Hanko Sushi.....	23
	6.1.2 Ravintola-galleria Onda.....	24
	6.1.3 Neste Oil K-market Suomenoja.....	26
	6.1.4 Etukaarre.....	27
	6.2 Havainnointi.....	28
	Kick-off pk-yrityksille - Kannattavampaa bisnestä.....	29
	6.3 Tutkimusten analysointi.....	32
7	Yhteenveto.....	33
	Kuviot.....	38
	Liitteet.....	39

1 Johdanto

Yritysten liiketoiminnan vastuullisuuden merkitys kasvaa jatkuvasti ja vastuullisuuden katsotaan tulleen pysyväksi osaksi yritysten toimintaa. Yritykset eivät toimi yhteiskunnasta erillään, vaan ovat tiukasti tekemisissä toimintaympäristönsä kehityksessä, joten yritysten vastuullisuus kiinnostaa yhä enenevässä määrin asiakkaita ja kuluttajia. (FIBS 2013; Niskala, Pajunen, Tarna-Mani 2013, 10&73.) Yleisesti tiedetään, että ympäristöongelmat ja sosiaaliset epäkohdat uhkaavat tulevien sukupolvien elinolosuhteita (Halme & Lankoski 2011, 31).

Suomessa yritys vastuun tekee ajankohtaiseksi hallitusohjelman 2011-2015 asettama tavoite saattaa suomalaisten yritysten toiminta edelläkävijäksi yritys vastuun asioissa. Hallitus on sitoutunut tukemaan yritys vastuuta erilaisten hankkeiden muodossa kansainvälisten ohjeiden ja normien vahvistamiseksi. Vastuullisuutta tuetaan myös julkisten hankintojen kautta, sekä kohdistamalla huomio elinkeinopolitiikan vastuullisuusnäkökohtiin. Yhteiskuntavastuun katsotaan olevan pitkän aikavälin menestystekijä, joka tuottaa yritykselle arvoa. (Niskala ym. 2013, 10&73; Työ- ja elinkeinoministeriö 2015.)

Yhä useammat sidosryhmät ovat kiinnostuneita yritysten toiminnan vastuullisuudesta. (SFS ISO 26000 2014). Yrityksen sidosryhmiin kuuluvat ne ryhmät, henkilöt tai tahot, joihin yrityksen toiminta vaikuttaa, tai jotka voivat puolestaan vaikuttaa yrityksen toimintaan. Sidosryhmiä voidaan jaotella pienempiin tai suurempiin kokonaisuuksiin. Esimerkkejä erilaisista sidosryhmistä on työntekijät, toimittajat, alihankkijat, viranomaiset ja omistajat. Myös yrityksen sidosryhmien ulkopuolelta, esimerkiksi kansalaisjärjestöjen taholta, voi herätä kiinnostusta vastuutoimiin. (Niskala ym. 2013, 72-73.)

Opinnäytetyö käsittelee yritys vastuuta pääkaupunkiseudun pk-yrityksissä. Työssä eritellään yritys vastuun osa-alueet ja luodaan katsaus yritys vastuun rooliin liiketoiminnassa. Työssä käydään läpi olemassa olevia työkaluja yritys vastuun toteuttamiseen ja raportointiin. Laadullisen tutkimuksen, teemahaastattelun, pohjalta saadaan tietoa miten yritys vastuun on mukana pääkaupunkiseudun pk-yritysten arjessa tällä hetkellä. Tutkimusongelmaksi muodostui, mitä hyötyjä yritys vastuulla voidaan saavuttaa pk-yrityksissä. Tarkoituksena oli haastatella viittä pääkaupunkiseudulla toimivaa pk-yritystä eri toimialoilta ja selvittää näiden yritys vastuullista toimintaa sekä yritys vastuun merkitystä yrityksille. Tutkimuksen toisessa osiossa osallistutaan yritys vastuuta tapahtumaan tarkoituksena havainnoida, miten pk-yrityksiä motivoidaan yritys vastuun toteuttamiseen.

Työ tarkentui käsittelemään pk-yritysten yritys vastuuta, sillä usein ajatellaan, että yritys vastuun ja sen raportointi ovat vain suuryritysten ja pörssiyritysten asia. Yhteiset kiinnostuksen

kohteet eri opintosuuntauksista (taloushallinto ja rahoitus) huolimatta vaikuttivat kohteen rajaamiseen. Yritysten yritysvastuu ja vastuullinen yritystoiminta ovat erittäin ajankohtaisia aiheita, mikä auttoi entisestään aiheen valinnassa.

Opinnäytetyö koostuu tietoperustasta ja tutkimusosiosta. Tietoperustassa käsitellään yritys vastuun osa-alueita ja taustalla olevia käsitteitä, sekä tarkastellaan millainen on yritys vastuun nykytila Suomessa. Tämän jälkeen kuvataan pk-yritysten yritys vastuuta ja vastuullista yrittäjyyttä sekä yleisesti että esimerkkitapausten avulla. Ennen tutkimusta esitellään erilaisia yritys vastuuta tukevia organisaatioita ja ohjeistuksia.

Tutkimusosiossa esitellään tutkimusmenetelmät ja rajataan tutkimus. Haastateltavista yrityksistä esitellään yrityksen perustiedot, jonka jälkeen kirjataan haastattelut ja tutkimuspäätelmät. Havainnointiosion alussa kuvataan tapahtuman kulku ja lopuksi kirjallinen tuotos saadusta tiedosta. Lopuksi esitellään arviointi ja lähteet.

2 Yritys vastuu

Yritysten päätehtävä on tuottaa voittoa omistajilleen. Voittoa tavoitellaan usein tuottamalla palveluita tai tuotteita ja myymällä niitä asiakkaille. Yrityksen menestymiseksi on kiinnitettävä huomiota jatkuvaan kehitykseen. Jo yritystoiminnan alkua ajoista lähtien on keskusteltu yritysetiikasta ja henkilöstön moraalista. Yritys vastuun juuret ovat liiketoimintaetiikassa ja yrityksen yhteiskuntaroolissa. 1980-luvulta mukana on myös ollut kestävän kehityksen ajatus. Näistä kolmesta käsitteestä - liiketoimintaetiikasta, yrityksen yhteiskuntaroolista ja kestävää kehityksestä - nousee nykyinen yritys vastuun sisältö. (Harmaala & Jallinoja 2012, 13; Jylhä & Viitala 2013, 19.)

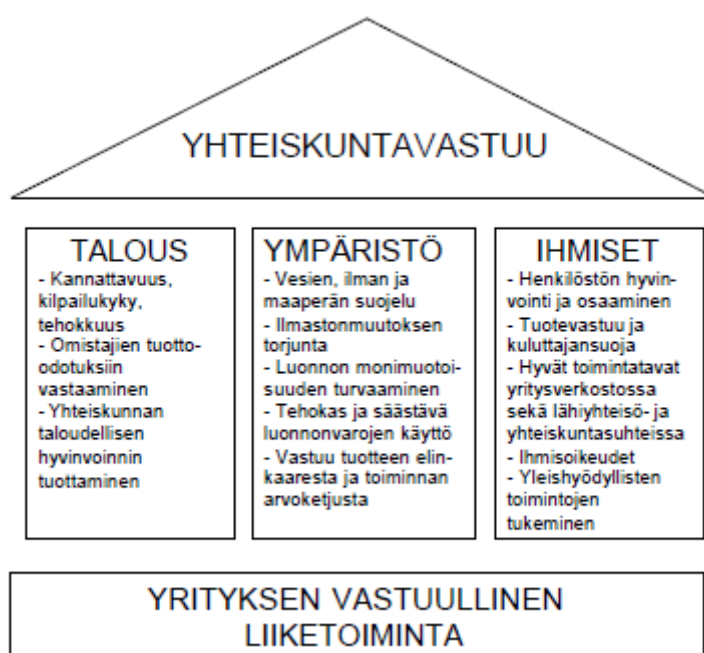
Yhteiskuntavastuulla tarkoitetaan yritysten ja yhteisöjen vastuuta toimintojensa ulottuviin sidosryhmiin ja yhteiskuntaan. Samaa tarkoittavia sanoja ovat vastuullinen yritystoiminta, yritys kansalaisuus ja yritys vastuu. (Yritys vastuun raportoinnin ensiaskeleet 2009.) Yritys vastuu jaotellaan perinteisesti sosiaaliseen, ekologiseen ja taloudelliseen vastuuseen. Sekä Suomessa että maailmalla on aikaisemmin keskitytty lähinnä ympäristö vastuuseen, mutta Euroopan velkakriisien ja talouden mullistumien takia katse on kohdistunut entistä enemmän sosiaaliseen vastuuseen. (FIBS 2013.)

Kestävän kehityksen (sustainable development) mukaisessa toiminnassa ihmiskunnan kehityksen tulee vastata nykyisiä tarpeita vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuutta samaan. Kestävä kehitys sisältää kolme käsitettä: taloudellinen vastuu, ympäristö vastuu ja sosiaalinen vastuu. (Harmaala & Jallinoja 2012, 16.)

Suomen ympäristöministeriö määrittelee kestävän kehityksen olevan alueellisesti, paikallisesti ja maanlaajuisesti tapahtuvaa, jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät mahdollisuudet elää. Tämä tarkoittaa, että ihminen, ympäristö ja talous on otettava tasavertaisesti toiminnassa huomioon. Termiä ”kestävä kehitys” käytettiin ensimmäisen kerran YK:n komissiossa 1987. (Ympäristöministeriö 2013.)

Kestävän kehityksen toimikunta Suomessa perustettiin vuonna 1993 ja se oli ensimmäisiä maailmassa. Toimikunta rakentuu hallituksen, hallinnon, elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan väliseen avoimeen vuoropuheluun. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2011.)

Yhteiskuntavastuu lähtee ajatuksesta, että yrityksellä on taloudellisen vastuun ohella vastuu ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnista vaikutuspiirinsä alueella (Harmaala & Jallinoja 2012, 14). Yhteiskuntavastuun perimmäinen tarkoitus on tuottaa hyötyä yhteiskunnalle (Halme & Lankoski 2011, 31). Toimiala, markkina-alue, koko ja liiketoiminnan tavoitteet vaikuttavat osaltaan yritys vastuun toteutumiseen käytännön tasolla.



Kuvio 1: Yhteiskuntavastuun kolme eri osa-alueetta

2.1 Yritysvastuun osa-alueet

Yritysvastuu voidaan karkeasti jakaa kolmeen pääaiheeseen: ympäristövastuuseen sekä taloudelliseen ja sosiaaliseen vastuuseen. Ympäristövastuulla on ollut yritysvastuun alusta asti merkittävä rooli ja yritykset painottivat enimmäkseen tätä osa-alueetta. Viime vuosikymmeni-

nä sosiaalinen vastuu on nostanut päätään ympäristövastuun rinnalla. Talouskriisien ja lisääntyvän veroparatiisikritiikin myötä myös taloudellinen vastuu on korostunut. (FIBS 2013.)

Seuraavaksi esitellään käsitteet yritysvastuun kolmesta osa-alueista. Yritysvastuun kolmijakoa voidaan tarkentaa ja tiettyjä osa-alueita painottaa eri ohjeistuksilla ja normeilla. Yksi näistä on ISO 26000 -standardi joka jakaa yritysvastuun seitsemään osa-alueeseen. (FIBS 2013.) ISO 26000 -standardia käsitellään tarkemmin kappaleessa 5.

Taloudellinen vastuu

Yritystoiminnan on oltava kannattavaa, jotta yritys voi tuottaa taloudellista hyvinvointia yhteiskunnalle ja toimia vastuullisesti. Esimerkiksi vahva kassavirta, kannattavuus ja tehokkuus kertovat yrityksen kilpailukyvystä ja taloudellisesta suorituskyvystä. Yhteiskuntavastuun näkökulmasta yrityksen tulee olla toimintakykyinen erityisesti pitkällä aikavälillä. Näin ollen yritykset joutuvat miettimään pyritäänkö maksimaaliseen tulokseen lyhyellä aikavälillä, vai tehdäänkö investointeja pidemmän tähtäimen tuottoa ajatellen. Jos tavoitteena on kestävä kehityksen mukainen toiminta, yritys voi katsoa asiaa tulevien sukupolvien näkökulmasta. (Harmaala & Jallinoja 2012, 18.)

Yhteiskuntavastuun näkökulmasta taloudellinen vastuu sisältää tavan, jolla yritys luo taloudellista hyvinvointia ympäröivään yhteiskuntaan. Taloudellisen vastuun kantava yritys luo taloudellista hyvinvointia tasapuolisesti ympäristöissä joissa se toimii. (Harmaala & Jallinoja 2012, 19.)

Lait määrittelevät pitkälti taloudellisen vastuun toimintaa. Yhteiskuntavastuussa vähimmäistasona on lakien noudattaminen. Yrityksen toiminnassa taloudellinen vastuu tulee esiin muun muassa hallintoperiaatteissa, riskienhallinnassa, sijoitussuunnitelmissa sekä hinnoittelu- ja ostopolitiikassa. (Harmaala & Jallinoja 2012, 20.)

Vastuullisia toimia voidaan harjoittaa taloudellisten hyötyjen toivossa, mutta myös taloudellisten haittojen pelossa. Toisaalta osa vastuullisesta toiminnasta voidaan jättää toteuttamatta, koska pelätään taloudellisia menetyksiä. (Halme & Lankoski 2011, 31-32.)

Taloudellisen vaikutukset, jotka kohdistuvat sidosryhmiin, voivat olla joko suoria tai välillisiä. Suoria vaikutuksia ovat palkanmaksu työntekijöille sekä verot ja ostot toimittajilta. Välillisiä vaikutuksina voidaan nähdä toimialan vaikutukset kansantaloudessa, innovaatioiden laajentumiset yhteiskunnallisella tasolla tai esimerkiksi ostojen ja tilausten vaikutukset tavarantoyttäjien työllistämiskykyyn. (Niskala ym. 2013, 17-18.)

Sosiaalinen vastuu

Yrityksen sosiaalinen vastuu kohdistuu ensisijaisesti henkilöstöön. Tähän katsotaan kuuluvan muun muassa henkilöstön hyvinvoinnin edistäminen, työturvallisuudesta huolehtiminen ja osaamisen kehittäminen. Sosiaalisia velvollisuuksia säädetään myös laissa, mistä esimerkkeinä ovat ihmisoikeudet ja työturvallisuus. Yrityksen toiminnassa sosiaalinen vastuullisuus näkyy muun muassa henkilöstö- ja koulutuspolitiikassa, laadunvalvonnassa sekä viestinnässä. (Harmaala & Jallinoja 2012, 20-21.)

Ympäristövastuu

Ympäristövastuu on sitä, että yritys on tietoinen sen toimintansa aiheuttamista ympäristövaikutuksista. Ympäristövastuullinen yritys pyrkii toimimaan ympäristön kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Käytännön tasolla yritysten ympäristövastuu voi näkyä tuotantoprosessien kehittämisenä, kiinteistöhuoltona sekä tuote- ja palvelukehityksenä. (Harmaala & Jallinoja 2012, 22.)

Keskeisenä ajatuksena on tehokas ja säästäväinen luonnonvarojen käyttö, ilmastonmuutoksen torjunta, vesien, ilman ja maaperän suojeleminen. Ympäristövastuuseen kuuluu myös huomioida yrityksessä tuotettavan tavaran koko elinkaaren aikana muodostuva mahdollinen rasite ympäristölle. (Niskala ym. 2013, 18.)

2.2 Vastuullisuuden hyödyt ja haitat

Tässä kappaleessa tarkastellaan yritysvastuun hyötyjä ja haittoja yrityksille. Koska vaikutukset ovat usein hankalasti mitattavissa (Halme, Lankoski 2011, 35), tässä osiossa keskitytään taloudellisiin hyötyihin ja haittoihin.

Yrityksen yhteiskuntavastuulla katsotaan olevan viidenlaisia hyötyjä yritystoimintaan. Näitä kaikkia hyötyjä ei voida olettaa ilmenevän kaikissa tapauksissa, sillä hyötyjen katsotaan olevan aina tapauskohtaista ja tilanteesta riippuvia. (Halme, Lankoski 2011, 35.)

Ensimmäisenä hyötynä on resurssien tehokkaampi käyttö ja sen kautta suorat kustannussäästöt. Toinen hyötytekijä koskee yrityksen toimintaa sidosryhmien kanssa. Vastuullisuus tällä alueella voi pienentää yhteistyökustannuksia sidosryhmien kanssa asioinnissa, muun muassa toiminnassa rahoittajien, lainsäätäjien ja työntekijöiden kanssa. Kolmantena taloudellisen vastuullisuuden huomioiminen antaa mahdollisuuden erilaistaa tuotteet ja palvelut, saada niihin vastuullisen toiminnan tuloksena jotain muista erottuvaa. Tämä voi lisätä tuotteen myyntiä ja tuotteen lisäarvon ansiosta yritys voi mahdollisesti lisätä tuotteen hintaa. Neljännen hyötytekijän kautta yritykselle voi avautua uusia markkina-alueita, joille laajentaminen on esimerkiksi vastuullisuusasetusten määrittelyä. Viides hyötytekijä on mahdollisuus uu-

denlaisen liiketoiminnan luomiselle, esimerkiksi vastuullisuusosaamisen kaupallistamiselle. (Halme & Lankoski 2011, 35.)

Vastuullisuudella voidaan katsoa olevan kolmenlaisia haittoja yrityksen taloudelle. Näitä ovat kasvavat tuotantokustannukset, tuottavuuden heikentyminen ja tuotteen mielikuvan muuttuminen. Tuotantokustannukset voivat kasvaa kalliimpien raaka-aineiden tai menetelmien käytön johdosta. Lisäksi voidaan joutua tekemään uusia investointeja laitteistoon tai palkkaamaan lisää työntekijöitä. Tuottavuus voi tilapäisesti heikentyä uusien toimintamallien käyttöönoton takia. Mielikuvaan vastuullisuus voi vaikuttaa myös negatiivisesti, esimerkiksi liittyen sen tuotteen ulkonäköön tai laatuun. (Halme & Lankoski 2011, 35-36.)

3 Yritysvastuu Suomessa

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa yritysvastuusta Suomessa. Aiheesta käydään myös keskustelua ympäristöministeriössä, ulkoasiainministeriössä sekä valtioneuvoston kansliassa. Työ- ja elinkeinoministeriö uskoo suomalaisten potentiaaliin olla yritysvastuuasioissa edelläkävijöitä. Huolellisesti noudatetut työ- ja työsuojelulait sekä ympäristöä koskeva lainsäädäntö luovat vahvan pohjan yritysvastuun menestymiselle kilpailutekijänä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014.)

Viimeisen viiden vuoden aikana suomalaisten yritysten vastuullisuus on edennyt harppauksin erityisesti strategisen yritysvastuun ja johtamisen osalta (PwC 2014). PricewaterCoopersin (2014) yritysvastuubarometrin mukaan vuonna 2013 yritysvastuun tietoja raportoivia yrityksiä oli Suomessa 164. Vastaava lukema vuodelta 2009 oli 121 yritystä.

Suomen toimintaympäristön vastuullisuudessa vahvuuksiksi ja mahdollisuuksiksi voidaan laskea:

- tiukka sääntely sekä ympäristö- että sosiaalisissa kysymyksissä
 - korkeat työvoimakustannukset kannustavat innovointiin
 - panostus osaamiseen ja luottamus työntekijöihin
 - suomalaisten kuluttajien valveutuneisuus
- (Sitra 2013.)

Heikkouksiksi ja haasteiksi Sitra (2013) listaa:

- luotto lain voimaan vastuullisuuden määrittäjänä
- kulutusrajapinnassa toimivien yritysten vähyys (kasvavat B-to-B-markkinat)
- vähäinen kilpailu joillain toimialoilla
- työntekijöiden huonot vaikutusmahdollisuudet päätöksentekoon.

3.1 Yritysvastuu pääkaupunkiseudulla - esimerkkinä Espoo

Koska yleisesti pääkaupunkiseutua koskettavaa tietoa yritysvastuusta ei ole saatavilla, seuraavaksi tarkastellaan Espoon suhdetta yritysvastuuseen ja kestäväan kehitykseen Espoon kaupungin kehitysohjelman 2013 avulla. Katsaus Espoon tilanteeseen toimii esimerkkinä pääkaupunkiseudun toimintaympäristöä tarkasteltaessa.

Espoossa on 250 000 asukasta ja se on Suomen toiseksi suurin kaupunki. Espoo rakentuu viiden kaupunkikeskuksen ympärille, joita ovat Espoon keskus, Espoonlahti, Leppävaara, Matinkylä ja Tapiola. Työpaikkoja Espoossa arvioidaan olevan noin 120 000 ja moni naapurikuntalainen käy Espoossa töissä. Espooseen on keskittynyt korkean teknologian yrityksiä ja useita kansainvälisten yritysten pääkonttoreita. (Tietoa Espoosta 2013)

Vuodesta 2011 Espoo on ollut mukana YK:n yliopiston RCE - Regional Centre of Expertise -verkoston jäsenenä. Ohjelman tavoitteena on lisätä kuntalaisten tietoisuutta kestävästä kehityksestä ja elämäntavasta. Yrityksissä ja yhteisöissä vastuullisuutta edistetään yhteiskuntavastuutyön ja -raportoinnin avulla. (Kestävä kehitys - kehitysohjelma 2013, 5.)

Espoo on ikärakenteeltaan nuorekas ja asukkaat ovat keskiarvolta muuta Suomea terveempiä. Vahvuuksia ovat korkea syntyvyys ja koulutettu väestö. Muuttoliike on positiivista - myös vieraskielisten maahanmuutto voidaan nähdä vahvuutena sen tuodessa resursseja nuorten työikäisten pieneneviin ryhmiin. Haasteita ovat sosiaaliset ongelmat, kuten yksinäisyys ja syrjäytyminen, jotka lisääntyvät kaupungistumisen ja kasvun myötä. Hyvinvointieroja on sekä eri väestö- ja ikäryhmien että alueiden välillä. (Kestävä kehitys - kehitysohjelma 2013, 5.)

Ympäristön tilanteen eteen Espoon kaupunki toteuttaa erilaisia ohjelmia, kuten ilmastonmuutoksen hillinnän toimenpideohjelma, ilmansuojeluohjelma, meluntorjuntaohjelma ja luonnon monimuotoisuuden toimenpideohjelma. Kasvihuonepäästöjen osalta Espoo kuuluu hyvään keskitasoon. Viime vuosina päästöt eivät kuitenkaan ole vähentyneet tavoitteiden mukaisesti. Tahtotila on ilmastonmuutoksen hillinnän edelläkävijyys. (Kestävä kehitys -kehitysohjelma 2013, 5-6.)

Espoolla on käytössään kestäväan kehityksen kehitysohjelma, jonka tavoitteena on parantaa ja kehittää ratkaisuja yritysvastuun osa-alueiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Konkreettisia tavoitteita ovat muun muassa kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen 20 prosentilla vuoteen 2020 mennessä ja 39 prosentilla vuoteen 2030 mennessä. Espoo on mukana Helsingin seudun ympäristön (HSY) pitkän tähtäimen visiossa saavuttaa hiilineutraalius vuonna 2050. Espoo on lisännyt päiväkoteihin kestäväan kehityksen ohjelmia, ja vuodesta 2013 ohjelmat ovat olleet tähtäimessä myös peruskouluissa. Espoolla on ollut Reilun kaupan arvonimi vuodesta 2009.

Sähköisten kanavien käyttö ympäristötietoisuuden lisäämisessä on korostunut. (Kestävä kehitys - kehitysohjelma 2013, 1-3.)

3.2 Yritysvastuu pk-yrityksissä

Termillä pk-yritys tarkoitetaan pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Pk-yrityksiksi luokitellaan ne yritykset, joiden henkilöstömäärä alle 250 työntekijää, liikevaihto enintään 50 miljoonaa euroa ja taseen loppusumma on enintään 42 miljoonaa euroa. Pk-yrityksen määritelmään kuuluu myös riippumattomuus. Riippumattoman pk-yrityksen pääomasta tai äänivaltaisista osakkeista 25 prosenttia tai enemmän ei ole sellaisen yrityksen nimissä, johon ei voida soveltaa pk-yrityksen määritelmää. (Tilastokeskus 2013.) Suomessa yrityksistä 98,9 prosenttia on alle 50 hengen yrityksiä. Viimeisen kymmenen vuoden aikana suomalaiset työpaikat ovat syntyneet pääosin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Pk-yrityksissä työskentelee yli 60 prosenttia Suomen työssäkäyvistä ihmisistä (Suomen Yrittäjät 2015; Sitra 2013, 5.)

Seuraavassa kappaleessa avataan vastuullisen yrittäjyyden käsitettä, joka voidaan nostaa yritysvastuun rinnalle pk-yrityksistä puhuttaessa. Käsittelemme myös Suomen Yrittäjien tutkimusta (2008) pk-yritysten vastuullisuustoiminnasta.

3.2.1 Vastuullinen yrittäjyys

Vastuullisen yrittäjyys pitää sisällään tasapainoisen kehittämisen ja johtamisen ympäristötekijöiden sekä sosiaalisten ja taloudellisten tekijöiden saralla yhdessä sidosryhmien kanssa. Määritetäisesti johdetulla vastuullisuudella saavutetaan strategista kilpailuetua niin suurissa kuin pienissäkin yrityksissä - tällöin vastuullisuus tukee liiketoimintaa. Vastuullisuuden osa-alueet ovat moniulotteisia, joten yrityksen tulee määritellä itse, mitkä asiat ovat sille tärkeimpiä ja mitä tulee painottaa. Tarkoitus ei ole, että vastuullinen toiminta olisi monimutkaista tai kallista. Vastuullisessa yrittämisessä tyypillistä ovat toiminnot, josta hyötyvät niin työntekijät, yrityksen sidosryhmät sekä ympäristö. Vastuullisuutta kuvastaa toiminnan läpinäkyvyys ja vapaaehtoisuus. Vastuullisuuden tulisi olla osa liiketoimintastrategiaa, ei vain yksittäisinä asioina. (Vastuullinen yrittäjyys pk-yrityksissä 2009, 4-5.)

Vastuulliseen yrittäjyyteen voivat motivoida erilaiset tekijät. Kannattavuuden lisääminen ja pitkän aikavälin hyödyt ovat näistä keskeisimpiä. Pk-yrityksien vastuullisuus voi näkyä esimerkiksi parempina tuotteina ja tuotantoprosesseina, kustannussäästöinä resurssien tehokkaan käytön vuoksi, kohentuneena asiakastyytyvyytenä, parempina verkostoitumismahdollisuuksina, sitoutuneempina työntekijöinä ja parempana imagona työmarkkinoilla. (Vastuullinen yrittäjyys pk-yrityksissä 2009, 4-5.)

Vastuullinen yrittäjyys tuo kilpailuetua hyvän maineen ja vakaan markkina-aseman myötä. Asiakkaat ja muut sidosryhmät haluavat käydä kauppaa hyvämaineisen yrityksen kanssa, jolla on luotettavat ja laadukkaat tuotteet ja/tai palvelut. Yhä enenevässä määrin asiakkaat, paikallisyhteisöt, pankit ja lainsäätäjät vaativat yrityksiltä vastuullista toimintaa. Pk-yritysten organisaatorakenne antaa suuryrityksiä paremman mahdollisuuden vastata nopeasti yhteiskunnan ja markkinoiden muuttuviin vaatimuksiin. Nopea reagointi auttaa kilpailukyvyyn ylläpitämisessä. (Euroopan komission yritystoiminnan pääosasto 2005.)

Vastuullisessa yrittäjyydessä ei ole mitään uutta, ja hyviä tekoja on tehty erityisesti pk-yrityksissä aina. Yritykset tietävät, että asiakaspalvelun laatu, työntekijöistä huolehtiminen ja hyvät suhteet yhteistyökumppaneihin ovat tärkeitä. (Euroopan komission yritystoiminnan pääosasto.)

Parannuksia kaikilla vastuullisuuden osa-alueilla ei ole tarpeen työstää samaan aikaan. Pk-yritysten kannattaa edetä pienen askelin ja suunnitella toimintansa niin, että se tukee liiketoimintaa parhaiten. Asiat on hyvä priorisoida, jotta tärkeimpiin toimintoihin ja tavoitteisiin voidaan panostaa. Yritys voi halutessaan tehdä yhteistyötä erilaisten organisaatioiden ja muiden yritysten kanssa eri ohjelmien ja kampanjoiden muodossa. Näitä tarjoavat hallitus ja paikallisviranomaiset sekä yhdistykset. (Euroopan komission yritystoiminnan pääosasto 2005.)

Pk-yritys voi kohdistaa sosiaalisen vastuun henkilöstöön monin eri tavoin. Vastuullisesti toimiva yritys voi muun muassa tarjota työntekijöilleen koulutusta ja osaamisen lisäämistä. Työn ja vapaa-ajan tasapainoa voi tukea esimerkiksi harrastetoiminnan järjestämisellä ja hyvinvointiseteleillä. Työntekijöiden hyvinvointiin panostaakseen voidaan tarjota monipuolinen työterveyshuolto; työelämästä pois siirtymistä helpottaa tieto toimivasta eläkejärjestelmästä. Kilpailukykyinen palkka tai muu tuki auttaa sitouttamaan henkilökuntaa yritykseen. Esimerkiksi suomalainen perheyhtiö, myynnin ja markkinoinnin moniosaaja Berner Oy on vuodesta 1946 jakanut vuosittain 10 prosenttia voitostaan työntekijöilleen. Henkilökunnan jäsenet saavat oman osuutensa palkkaan suhteutettuna. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009, 8-9.)

Perheyrityksissä vastuulliseen toimintaan ajaa omilla kasvoilla työskentely. Vastuuta on vaikeampi pakoilla, koska työtä tehdään omilla kasvoilla. Kyseessä on myös oma maine yrittäjänä, ja usein palaute tulee suurempana ja nopeammin. (Paksuniemi 2012.)

Yritysvastuuverkosto FIBSin toiminnanjohtaja Mikko Routti listaa kolme syytä, jotka toimivat pk-yrityksen vastuullisuuden liikkeelle panijoina: tuotantoketjujen riskien hallinta, tehokkaammat keinot hyödyntää tuotantotekijöitä sekä uusien markkinoiden luominen ja paremilla tuotteilla erottuminen. Routti (2015) viittaa Aalto-yliopiston tutkijoiden Minna Halmeen

ja Maria Korpelan selvitykseen, että pk-yrityksen ovat joustavampia strategioissaan ja yritys-vastuullisuus voi olla niille tuottoisampaa verrattuna suuryrityksiin.

3.2.2 Tutkimus pk-yritysten vastuullisuustoiminnasta - Suomen Yrittäjät

Vuonna 2008 Suomen Yrittäjien tekemässä tutkimuksessa selvitettiin pk-yrityksen vastuullisuustoimintaa. Tavoitteena oli avoimien kysymysten muodossa saada tietoa, kuinka pk-yritykset näkevät yritys vastuunsa. Kyselyn pohjalta tehtyyn muistioon on kirjattu kyselyissä esiin nousseita näkökulmia pk-yritysten suhtautumisesta yritys vastuuseen. (Hietala 2009.)

Kyselyn mukaan pk-yrityksen näkevät yritys vastuun tärkeimpänä osa-alueena lakisääteisistä velvollisuuksista huolehtimisen. Näitä ovat muun muassa verojen ja muiden maksujen asianmukainen hoitaminen. Myös työllistämisen katsotaan olevan yksi olennaisimmista yritys vastuun toimista. Yhden hengen yrityksissä työllistäminen tarkoittaa yrittäjän itsensä työllistämistä. Suoraan työhön liittyviä vastuutoimia ovat henkilöstön kouluttaminen, pitkien työsuhteiden solmiminen aina kun mahdollista, sekä myönteinen suhtautuminen erilaisiin vapaisiin. Kyselyssä nousi myös esiin henkilökunnan terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtiminen. (Hietala 2009.)

Ympäristövastuu toteutuu jätteiden asianmukaisella kierrättämisellä, sekä mahdollisuuksien mukaan sopivan materiaalin lahjoittamiselle niitä hyödyntäville tahoille, esimerkiksi päiväkodeille. Raaka-ainehankinnoissa pyritään suosimaan lähialueita. Asiakkaat pyritään ottamaan mahdollisimman hyvin huomioon. Esimerkiksi tuotteiden mahdollisista laatuvirheistä varoitetaan ja pyritään eettisesti hyväksyttävään toimintatapaan. (Hietala 2009.)

Tutkimuksen pohjalta tehdystä muistiosta ei selviä taustamuuttujia, otantaa, vastanneiden määrää tai mahdollisia alueellisia keskittymiä. Kyseessä on kuitenkin Suomen Yrittäjien antama julkinen asiakirja, joten muistion tietojen katsotaan yleistävän Suomen pk-yrityksien tilannetta.

3.3 Esimerkkitapauksia

Seuraavassa osiossa käsittelemme pk-yrityksiä, jotka ovat panostaneet yritys vastuun kehittämiseen ja ylläpitämiseen. Esimerkkiyritykset valittiin Euroopan komission yritystoiminnan pääosaston julkaisusta Johdatus vastuullisesta yritystoiminnasta pk-yrityksille (2005) sekä Sitran Strateginen vastuu - 20 esimerkkiä keskiuurista yrityksistä (2013). Koska pk-yritysten vastuullisuusviestintä on vielä kehittymässä, esimerkit valikoituivat opinnäytetyön viitekehykseen sopivilla case-tapauksilla. Jokaisessa esimerkissä on selvästi tunnistettavissa jokin yritys vastuun osa-alueista: Biolanin ja Piniferin ympäristövastuu, Meblo Jogin henkilöstöön kohdistuva

sosiaalinen vastuu ja Lappsetin yhteiskuntaan kohdistuva sosiaalinen vastuu sekä Hakmetin taloudellinen vastuu.

3.3.1 Biolan

Biolan valmistaa ja myy multa- ja lannoitetuotteita sekä kompostoreita, kuivakäymälöitä ja jäteveden puhdistamoja. Yritys on perheomisteinen ja työllistää 67 henkilöä. Arvolähtöisyys on viitoittanut yrityksen toimintaa alusta alkaen. Biolan kirjasi strategiaansa vuonna 2000, että kaikki toiminta lähtee ihmisten aiheuttamien ympäristökuormitusten vähentämisestä. Kestävyys kanavoituu voitoksi, kun tunnustetaan tulevaisuuden haasteita ja ratkotaan globaaleja ongelmia. Biolan uskoo ekologisten markkinoiden kasvavan jatkuvasti. Kansainvälisen kuivakäymäläpilotin avulla Biolan on toteuttanut Base of the Pyramid -strategiaa eli köyhyyden vähentämistä bisneksen keinoin. Köyhissä maissa kuivakäymälöiden avulla säästetään puhdasta vettä niihin tarkoituksiin, kun sitä kipeämmin tarvitaan: ruoan viljelyyn. Suomessa yhteistyötä tehdään muun muassa ympäristöjärjestö Dodon kanssa kaupunkiviljelyn mahdollisuuksista. ”Aiomme mennä huomattavasti lainsäädännön vaatimuksia pidemmälle - tästä hyötyvät niin kunnat, ympäristö kuin Biolankin”, toteaa Biolanin hallituksen puheenjohtaja Pekka Kari-niemi. (Sitra 2013.)

3.3.2 Pinifer

Suomalainen teollisuusvoiteluaineita valmistava Pinifer työllistää 14 työntekijää sekä 4 kausityöntekijää. Yritys kunnioittaa ympäristöarvoja kaikilla toiminnan alueillaan, raaka-aineiden valinnasta niiden loppukäsittelyyn. Tuotekehityksen ja ympäristöystävällisen tietotaidon parantaminen ovat yrityksen keskeisiä tavoitteita. Piniferin toimintaperiaate on saada asiakkaitensa huomio ympäristöystävällisiin tuotteisiin ja säästöihin, joita niiden käytöstä muodostuu. Pinifer haluaa myös itse viestiä kunnioittava juuri samoja arvoja joita se yrittää asiakkailleen painottaa. Ympäristöasioista huolehtimisella on merkittävä vaikutus Pinifer Oy:n toimintaan, suurin osa yrityksen liikevaihdosta perustuu yhtiön ekologiseen vastuullisuuteen. Liiketoiminta erottuu muista markkinoilla ja tästä muodostuva myynnin kasvu ja liiketoiminnan laatu ovat avain asemassa Piniferin toiminnassa. (Euroopan komission yritystoiminnan pääosasto 2005.)

3.3.3 Meblo Jogi

Sloveniassa sijaitseva 158 työntekijän huonekaluyritys Meblo Jogi valmistaa sänkyjä ja patjoja. Ympäristötietoisuus, hyvät työedellytykset, sekä turvallisuus ja laatu ovat olennaisia osio yrityksen toimintaperiaatteessa. Yrityksessä panostetaan henkilöstön tyytyväisyyteen, hyvinvointiin ja kehittymiseen. Työntekijöille järjestetään muun muassa kaksi kertaa päivässä fy-sioterapeutin laatimia jumppataukoja, virkistyspäiviä kolmesti vuodessa sekä terveyteen ja

työturvallisuuteen liittyviä koulutuksia. Yrityksessä on otettu käyttöön palkkojen korottaminen ja yksilölliset lisäpalkkiot. Henkilöstöstä huolehtiminen on johtanut yrityksen menestymiseen ja kilpailuedun ylläpitämiseen. Tyytyväinen henkilöstö pysyy motivoituneempana ja tuotteliaampana. (Euroopan komission yritystoiminnan pääosasto 2005.)

3.3.4 Lappset

Lappset on rovaniemeläinen leikkipaikkavälinevalmistaja. Henkilöstömäärä on noin 215. Lasten leikkivälineiden lisäksi Lappset on viimeisten kymmenien vuosien aikana laajentanut tuotevalikoimaansa myös muille ikäryhmille. Erityisesti huomiota on kiinnitetty vanhusten aktivointiin, sillä väestön vanheneminen luo haasteita liikunnan puutteen muodossa. Lappset 0-100 -konsepti tarjoaa lapsille ja vanhuksille mahdollisuuden nauttia liikunnan ja tekemisen ilosta yhtäaikaaisesti. Tarjoamalla ikäihmisille liikuntamahdollisuuksia ennaltaehkäistään kasvavia sairaanhoidonkuluja. Löytämällä uusia markkinoita Lappset on laajentanut toimintaansa ja tulee lisäämään myyntiä keskipitkällä aikavälillä. (Sitra 2013.)

3.3.5 Hakmet

Vantaalla sijaitseva Hakmet on perheomisteinen konepajayritys, joka työllistää 14 henkeä. Yritys selvisi vuonna 2008 taantumasta, vaikka monet saman alan yritykset katosivat naapurista - joko ulkomaille tai konkurssiin. Yrityksen bisnesideana on myydä asiakkaille pitkän aikavälin säästöjä. Hakmetin valmistamat tuotteet ovat vähintään 50 prosenttia materiaalitehokkaampia kuin kilpailijoiden. ”Kun muut istuu asiakkaan kanssa napit vastakkain, me hypätään samalle puolelle pöytää”, toimitusjohtaja Tero Niemelä valottaa Hakmetin kumppanuusajattelua. Hakmet ei huomioi pelkästään asiakkaiden tarpeita, vaan myös asiakkaiden asiakkaiden tarpeita. Yrityksen käyttämä lokalisointimalli mahdollistaa tuotteiden toimituksen niin, että ne voidaan kasata paikan päällä. Näin säästyy rahtikilometrejä, eikä asiantuntijoita vaadita paikan päälle. Kevyemmät ja paremmin suunnitellut tuotteet erottuvat markkinoilla. Hakmet uskoo, että yksilöllisten tuotteiden räätälöinti tuo kasvua jatkossakin. (Sitra 2013.)

4 Yritysvastuuta tukevia organisaatioita

Yritysvastuun tukemiseksi on tarjolla erilaisia organisaatioita, joista yritykset voivat valita toimintaansa ja alaansa sopivimman vaihtoehdon tukemaan vastuullisuuttaan (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014). Seuraavaksi luodaan katsaus kahteen organisaatioon, jotka tukevat ja ohjaavat vastuulliseen toimintaan. Organisaatiot on valittu erityisesti pk-yritysten näkökulmasta ja siksi, että Laurea-ammattikorkeakoulu on FIBS:n ja CRNetin jäsen.

4.1 FIBS

FIBS on suomalainen voittoa tavoittelematon yritysvaluverkosto. Se perustettiin vuonna 2000 edistämään työyhteisöjen hyvinvointia, terveyttä, avoimia työmarkkinoita ja kestävää kehitystä. Yhdistysrekisterissä FIBS on ollut vuodesta 2002. Sen visiona on, että suomalaisyrityksien vastuullisuus on yksi keskeinen menestystekijä. FIBS:n tavoitteena on saada yrityksen toimimaan yhteiskuntavastuullisesti ja menestymään sekä lyhyellä, että pitkällä aikavälillä. Rahoituksen FIBS saa jäsenmaksuista, hankerahoituksista, työ- ja elinkeinoministeriön avustusrahalta. Jäsenilleen FIBS tarjoaa tietoa yritysvaluusta, tukea vastuullisuuden kehittämiseen, asiakas- ja yhteistyökontakteja sekä näkyvyyttä vastuullisuustoiminnalle. Jäsenmaksut ovat pk-yrityksille 290-1150 €/vuosi riippuen henkilöstön ja liikevaihdon määrästä. (FIBS 2013.)

Suurin osa FIBS:n internet-sivuston materiaalista on ilmaista ja avoinna kaikille yrityksille. FIBS:n 200 yritysvaluusesta noin puolet ovat pk-yrityksiä. FIBS tarjoaa näille yrityksille käytännössä samat palvelut kuin suuremmillekin yrityksille. Jäsenenä verkostossa on myös noin 20 toimialajärjestöä (esimerkiksi Perheyritysten liitto), jotka välittävät FIBS:n tarjoamia tieto- ja tutkimuspalveluita omille jäsenilleen. Pk-yritykset ottavat yhteyttä FIBS:iin vaihtelevasti, erityisesti erilaisen hankkeiden tiimoilta. (Routti 2015.)

4.2 CRNet

CRnet Oy on 2007 perustettu vastuulliseen liiketoimintaan keskittyvä palveluyritys. CRnetin toimintasuunnitelma on tarjota yrityksille työkaluja, tietoa ja valmennusta vastuullisen yritys-toiminnan tueksi. Palveluillaan CRnet auttaa asiakasyrityksiä nousemaan edelläkävijöiksi yritysten omilla liiketoimintasektoreillaan. Se auttaa asiakkaitaan kehittämään organisaation liiketoimintaa vastuullisemmaksi ja kannattavammaksi. CRnetin visio on tehdä 1000 Suomen vastuullisinta yritystä, ja missio on auttaa asiakas kannattavaan vastuulliseen liiketoimintaan. Yrityksen kolme arvoa ovat eettinen tehokkuus, verkoston vahvuus sekä parempi maailma asiakkaille. (CRnet 2013.)

Tietopalvelutuotteita CRnet antaa perus-, asiantuntija- ja yritystasoilla. Niiden tarkoitus on tarjota organisaatioille helppokäyttöisiä ja edullisia ratkaisuja lisätä henkilöstön vastuullisuustietojen ja -taitojen parantamiseen. Tietopalvelut koostuvat perustasolla erilaisista viikkokokouksista, uutiskirjeistä sekä asiantuntija-artikkeliarkistoista. Asiantuntijatasoon kuuluu CSR-työkalu ympäristö-, turvallisuus- ja työterveyslain säädäntöpäivityksineen. Käyttöön saa myös CSR-tietopankin, joka sisältää kattavan tietopaketin vastuullisesta liiketoiminnasta. Yritystaso oikeuttaa CSR-työkalun ja -tietopaketin lisäksi osallistumisen yhteensä kuuteen CRnet-tapahtumaan. (CRnet 2013.)

5 Yritysvastuun ohjeistukset ja raportointi

Organisaatioiden lisäksi löytyy erilaisia työkaluja ja ohjeistuksia yritysvastuun tukemiseksi (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014). Työ- ja elinkeinoministeriön (2013) mukaan moni pk-yritys on kiinnostunut vastuullisuutensa kehittämisestä, mutta yrityksiltä puuttuu siihen räätälöidyt työkalut. Sopivin vaihtoehto riippuu yrityksen toiminnasta, toimialasta ja koosta (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014). Seuraavassa osiossa esitellään yleisimmät yritysvastuun standardit ja ohjeistukset: ISO 26 000 ja GRI-raportointiohjeisto, sekä erityisesti pk-yrityksille suunnatut työkalut: CRS-kompassi ja Yritysvastuun raportoinnin ensiaskeleet - tietopaketti pk-yrityksille.

5.1 ISO 26 000

ISO 26 000 on International Organization for Standardizationin laatima standardi yritysvastuusta, joka käsittää yritysvastuun tarkoituksen ja mitä yritysvastuukysymyksiä organisaatioiden ja yritysten tulisi käsitellä. Standardi on suunniteltu sovellettavaksi kaikille yrityksille riippumatta yrityksen koosta, toimialasta, tai siitä, onko yritys vasta perustettu tai ollut olemassa jo vuosia. Standardin suunnittelu alkoi vuonna 2001 ja sen varsinainen laadinta aloitettiin neljä vuotta myöhemmin vuonna 2005. Suunnittelussa ja laadinnassa oli mukana eri asiantuntijoita 99 eri maasta ja 42 organisaatiosta, näiden lisäksi kansainvälisissä kokouksissa oli mukana 400 asiantuntijaa ja tarkkailijaa. Valmiiksi laadinta saatiin vuonna 2011. ISO 26 000 antaa lisäarvoa yritysvastuuseen, auttaa ymmärtämään ja toteuttamaan sitä toiminnassaan. (SFS-ISO 26 000 2014.)



Kuvio 2: Yritysvastuun ydinaiheet

5.2 GRI-raportointiohjeisto

GRI, Global reporting initiative, on aloite, joka kannustaa organisaatioita yhteiskuntavastuuraportointiin. Se tarjoaa raportointiohjeiston maksutta organisaatioille. GRI:n viitekehyksestä löytyvät periaatteet, joilla organisaatiot voivat mitata ja raportoida taloudellisia, ekologisia ja sosiaalisia vaikutuksiaan. (GRI 2013.) ”Kaikki GRI:n raportointiviitekehyksen dokumentit on luotu yhteistyössä keskeisten raportoinnin sidosryhmien kuten sijoittajien, rahoittajien, kuluttajajärjestöjen, ammattiyhdistysliikkeiden, elinkeinoelämän järjestöjen, viranomaisten, tutkimuslaitosten, kansalais- ja ympäristöjärjestöjen, raporttien varmennuksessa mukana olevien asiantuntijoiden ja tilintarkastusyhteisöjen sekä muiden yhteiskunnallisten toimijoiden kanssa” (Niskala ym. 2013, 106).

GRI:n kehitys alkoi jo vuonna 1997 YK:n ympäristöohjelman ja Coalition for Environmentally Responsible Economies (CERES) -järjestön toimesta. Raportoinnin tavoitteena on, että sitä voidaan käyttää kaikissa mahdollisissa organisaatioissa, päätavoitteenaan parantaa yritysten yritysvastuuraportoinnin vertailukelpoisuutta. Raportointia pyritään kehittämään ja pitämään ajan tasalla sitä käyttävien organisaatioiden palautteiden perusteella, tällä hetkellä GRI -

raportista on käytössä viides versio, niin sanottu G4, joka julkistettiin toukokuussa 2013. (Niskala ym. 2013, 106-110.)

5.3 CSR-kompassi

Työ- ja elinkeinoministeriön maksuton verkkotyökalu CSR-kompassi on suunnattu tuotannon-, kaupan- ja palvelualan pienille ja keskisuurille yrityksille. Se tarjoaa konkreettisia vinkkejä ja esimerkkejä vastuulliseen toimitusketjujen hallintaan. CSR-kompassi kannustaa vastuullisuuden tarkasteluun ja työstämiseen, sekä esittelee tästä aiheutuvia hyötyjä. Kompassi listaa erilaisia vaiheita, kuinka yrityksen kannattaa lähteä liikkeelle vastuullisuuden kehittämisessä. Työkalu on kuusivaiheinen opas, jossa jokainen vaihe kantaa erillistä teemaa. Teemoja ovat tavoitetaso ja sisäinen organisointi, riskien arviointi, toimittajille asetetut vaatimukset, toimittajien arviointi, jatkuvat parannukset ja kumppanuudet sekä viestintä painotuksesta ja tuloksista. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010.)

Ensimmäinen vaihe, tavoitetaso ja sisäinen organisointi, ohjeistaa tavoitesuunnitelman laatimiseen, painotusten valintaan ja ylimmän johdon osallistamiseen. Toisessa vaiheessa, riskienarvioinnissa, annetaan neuvoja sisäisten riskien tunnistamiseen ja toimittajien valintaan. Kolmas vaihe, toimittajille asetetut vaatimukset, esittelee code of conduct -ohjeistuksen, jonka avulla listataan yrityksen vaatimukset noudatettavista toimintatavoista yhteistyökumppaneiden kanssa. Tätä seuraa neljäs vaihe, toimittajien arviointi, jossa code of conduct -toimintatapoja arvioidaan mahdollisten yhteistyökumppaneiden toiminnassa itsearviointinsa kautta. Jatkuvat parannukset ja kumppanuudet -vaiheessa neuvotaan, miten yhteistyökumppaneiden kanssa kehitetään vastuullista toimintaa, pidetään sitä yllä ja tarvittaessa tehdään korjausliikkeitä. Viimeisenä vaiheena on viestintä panostuksesta ja tuloksista. Tässä vaiheessa opastetaan viestimään vastuullisen toiminnan tuloksista oikeille sidosryhmille oikealla tavalla. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010.)

5.4 Yritysvastuu raportoinnin ensiaskeleet: Tietopaketti pk-yrityksille

Yritysvastuun raportoinnin ensiaskeleet: Tietopaketti pk-yrityksille on Työ- ja elinkeinoministeriön laatima, lokakuussa 2009 julkaistu, 20-sivuinen ohjeistus pk-yritysten yritysvastuun raportointiin. Tietopaketti lähtee ajatuksesta, että pk-yritysten raportointi yritysvastuusta on pidetty vapaaehtoisena, sillä niiden resurssit eivät välttämättä ole riittäviä laajojen ja kattavien raporttien laatimiseen. (Yritysvastuun raportoinnin ensiaskeleet 2009.)

Tietopaketin tavoite on tutustuttaa pk-yritykset vastuullisuuden raportointiin. Se sisältää tärkeimmät vastuullisuuden mittarit, jotka ovat sovellettu suomalaisen yritysten toimintaympäristöön. Mittareiden avulla pk-yritykset voivat varmistaa toimintatapojensa vastuullisuuden,

josta ne voivat tiedottaa sidosryhmilleen. Olennaisinta on tarkastella tämänhetkistä tilannetta, ja luoda asettaa järkeviä tavoitteita tulevaisuuteen. (Yritysvastuun raportoinnin ensiaskeleet 2009.)

Tietopaketti on jaettu neljään kokonaisuuteen, jotka pk-yrityksen olisi hyvä raportoida. Näitä ovat:

1. Perustiedot yrityksestä ja raportista
 - Perustiedot
 - Raporttia koskevat tiedot
2. Arvio yrityksen toiminnasta ja suhteista sidosryhmiin
 - Arvio yrityksen toiminnasta
 - Arvio suhteista sidosryhmiin
3. Vastuullisuuden indikaattorit
 - Taloudellisen vastuun indikaattorit
 - Sosiaalisen vastuun indikaattorit
 - Ympäristövastuun indikaattorit
4. Tavoitteet vastuullisuudet parantamiseksi

(Yritysvastuun raportoinnin ensiaskeleet 2009.)

6 Tutkimus

Tutkimus toteutettiin käyttämällä tutkimusmenetelminä haastattelua ja havainnointia. Haastattelulla selvitettiin pk-yritysten suhtautumista yritysvastuuseen heidän omassa toiminnassaan. Havainnoimalla tarkasteltiin, kuinka yritysvastuuta toteutetaan ja kehitetään. Seuraavissa kappaleissa esitellään tutkimusmenetelmät sekä esitellään ja analysoidaan tutkimustulokset. Yhteenvedossa listataan erilaisia hyötyjä ja ohjeita yritysvastuun kehittämiseksi pk-yrityksissä.

6.1 Haastattelu

Haastattelu on vuorovaikutteinen tilanne, jossa haastattelija ja haastateltava käyvät suunnitelmallista keskustelua, jonka alullepanijana toimii haastattelija. Haastattelulla on mahdollista saada nopeasti syvällistä tietoa tutkittavasta aiheesta. Haastattelumenetelmiä on erilaisia ja niiden käyttö vaihtelee tutkimusongelman ja -tavoitteen mukaan. Päädyimme puolistrukturoituun haastatteluun, jossa kysymykset ovat ennalta laadittuja, mutta niiden järjestystä ja sanamuotoja voidaan haastattelutilanteessa muuttaa. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 106-108.)

Haastatteluun valittiin pääkaupunkiseudulla toimivia pk-yrityksiä, jotka ovat toimineet vähintään puoli vuotta. Haastatteluilla haluttiin selvittää yritysten suhtautumista yritysvastuuseen ja sen raportointiin, sekä saada tietoa yritysten tämänhetkisestä vastuullisuustoiminnasta. Haastattelut toteutettiin huhti-toukokuussa 2015. Haastatteluja tehtiin yhteensä neljä ja haastateltavina olivat Hanko Sushin ravintopäällikkö Veera Lieto, Ondan talouspäällikkö Mikael Lappalainen, Neste Oil K-Marketin kauppias Jari Siltaniemi ja Etukaarten toimitusjohtaja Seppo Lindborg. Yritykset valikoituivat opinnäytetyön tekijöiden yhteyksien kautta.

Kysymykset (liite 1) laadittiin ennalta, mutta esitetyt kysymykset tarkentuivat haastattelutilanteen sekä haastateltavien aiheentuntemuksen perusteella. Vastaukset kirjattiin haastattelutilanteessa ylös tietokoneelle ja kirjoitettiin puhtaaksi haastattelujen jälkeen. Haastattelusta syntyneet tekstit lähetettiin haastateltaville tarkistettavaksi ja samalla varmistettiin, että tekstejä voidaan käyttää opinnäytetyössä yritysten nimissä. Äänittämiseen ja litterointiin ei nähty tarvetta, sillä tutkimus kohdistui yritysten antamien vastausten yleisantiin - ei sanatarkkoihin vastauksiin. Haastattelut olivat tyyliltään vapaamuotoisia ja jokaisessa tilanteessa sovittiin, että epäselvissä kohdissa voidaan kääntyä yritysten puoleen tarkennuksia varten. Haastattelujen alussa pyydettiin perustietoja yrityksistä.

6.1.1 Hanko Sushi

Hanko Sushin emoyhtiö Sushi World Oy on perustettu vuonna 2009. Vuonna 2014 Royal Ravintolat Oy perusti tytäryhtiön, Konseptiravintolat Oy:n, joka osti Hanko Sushi -ketjun. Hanko Susheja on Suomessa 15, johon on laskettu mukaan kesäisin auki olevat ravintolat Hangossa ja Nauvossa. Henkilökuntaa on yhteensä hieman yli 100. Haastatellun ravintolapäällikön toimipiste kauppa-keskus Sellossa työllistää kymmenen työntekijää, joista kahdeksan työskentelee kokoaikaisesti ja kaksi osa-aikaisesti. Veera Lieto toimii esimiehenä toimipisteen työntekijöille.

Yritysvastuun pääosa-alueet eivät olleet Liedolle ennestään tuttuja, mutta kuultuaan pääosa-alueet, hän totesi niiden kuulostavan järkeenkäyville. Hanko Sushi on erityisesti kiinnostunut ympäristöasioista. Lieto kertoi esimerkin ravintolan juomaveden suodattamisesta. Heillä on käytössä vesihana, joka suodattaa ravintolan juomaveden. ”Suomessa on hyvä juomavesi, muttei täysin puhdasta. Veteen jää jäämiä puhdistusaineista ja ruostetta putkista”, Lieto totesi. Hana on suunniteltu niin, että edellä mainitut jäämät jäävät suodattimeen. Vesi jäähdytetään, joten se on aina kylmää; sitä voi nauttia jäävetenä tai hiilihapotettuna. Sellon ravintolassa laite on ollut käytössä alusta asti ja se on nyt tulossa kaikkiin muihinkin Hanko Sushi -ravintoloihin. Laitteen hankkiminen tai ylläpito ei ole kallista ja sen käyttö on jättänyt tarpeettomaksi erillisten pullojen käytön. Tällä tavoin saavutetaan hyötyä sekä taloudellisesti

että ympäristön kannalta, Lieto totesi. Asiakkaat maksavat vedestä 0,50 e/pöytä ja heitä informoidaan käytännöstä ravintolan seinillä olevilla lapuilla.

Liedon mielestä on vaikea eritellä henkilöstöön kohdistuvaa vastuuta, sillä tulosten on oltava koko ajan parempia ja toiminnan tehokkaampaa. Työntekijät ymmärtävät asian, sillä firman pitää olla tuottava. Henkilöstöetuina Hanko Sushin työntekijöillä on Royal-kortti, jolla saa 50 % alennusta Royal-ravintoloissa. Hyvä työterveyspalvelu kuuluu etuihin. Vuotuisista pikkujouluista ja kesäjuhlista Hanko Sushi on pitänyt kiinni, vaikka Royal Ravintolat on niistä pääosin luopunut. Työntekijät saavat ilmaisen kahvin.

Raaka-aineet Hanko Susheihin tilataan Havi Logisticilta, jonka toiminta on erilaista verrattuna esimerkiksi Heinon tukkuun. Havi Logistics tilaa itselleen tuotteet, joita Hanko Sushi haluaa tilata, eli heillä ei ole omaa tuotekapasiteettia. Hanko Sushi on itse päättänyt tuotteet, jotka vastaavat heidän standardejaan. Liedon mielestä systeemi on toimiva. Tuoretuotteet työntekijät hakevat itse läheisestä kaupasta. Laatu ei täytyisi, jos toimitus tulisi kerran viikossa. Tällä tavoin he pääsevät valitsemaan itse käytettävät tuotteet. Asiakkaat kyselevät toisinaan lohien alkuperästä ja pakkaamisesta. Hanko Sushin käyttämällä lohella on heidän tiukat laatu-standardit täyttävä tuotantolinja Pohjois-Suomessa ja alkuperä on selkeästi merkitty pakkausselesteisiin. Aikaisemmin valikoimassa olleen tonnikalan käyttö on vastuullisista syistä lopetettu.

Ympäristövastuun osalta Lieto painottaa laatu- ja ympäristökuormaa. Hävikkiä luonnollisesti syntyy, mutta laatuun panostetaan ja ruoan on oltava priimaa. On vastuullisuutta tarjota tuoretta ja parasta laatua. Hävikin välttämiseen ei ole ohjeistusta - jos siihen puututtaisiin, jouduttaisiin käyttämään mahdollisesti huonompaa tuotetta. Vastuullisuuden kehityskohteena Lieto näkee vielä tehokkaamman jätteiden lajittelun.

Hanko Sushi ei toteuta yritysraportointia, mutta Lieto näki että siinä voisi olla hyötyä: se voisi lisätä kilpailuetua. Raportointi voisi mahdollisesti vaikuttaa myyntiin. Hanko Sushi on tällä hetkellä Suomen suurin sushi-ketju; kilpailuvalttina on laatu.

6.1.2 Ravintola-galleria Onda

Onda on lokakuussa 2014 avattu ravintola-taidegalleria. Liiketoimintaan kuuluu perinteinen ravintolatoiminta yhdistettynä taidegalleriaan. Ravintolassa on 90 asiakaspaikkaa sisällä ja 20 ulkona. Vakituksia työntekijöitä on 12, joista osa-aikaisesti työskentelee kolme. Tilassa järjestetään myös musiikkitapahtumia. Toimipaikan ollessa kiinni keittiössä on pidetty muun muassa vegaanikokkouskursseja.

Taloudellisen vastuun osalta Lappalainen kertoi, että yritys noudattaa lakeja ja määräyksiä. Koska yritys on vielä suhteellisen uusi, kasvuun tarvitaan paljon rahaa. Toiminnassaan Ondalla on taloudellisesti erilaiset lähtökohdat kuin isommissa tai pitkään toimineissa yrityksissä. Pitkään toiminut yritys voi antaa henkilöstölle bonuksia, järjestää virkistys- ja juhlapäiviä eri tavalla kuin kasvuvaiheessa oleva yritys. Tällä hetkellä ei ole mahdollisuutta antaa henkilöstölle tällaisia ylimääräisiä etuja, sillä niin sanottu ylimääräinen raha on laitettava toiminnan pyörittämiseen.

Ympäristövastuu koetaan Ondassa erityisen tärkeänä ja erityisesti kierrätykseen kiinnitetään paljon huomiota. Keittiössä syntyvät paistinrasvajätteet tulee säännöllisin väliajoin hakemaan yksityinen henkilö, joka käyttää ne autonsa polttoaineena.

Onda suosii tavarantoimittajina pienyrittäjiä. Viinit tulevat pientilalta, joka hoitaa kuljetuksen ja toimitukseen liittyvät asiat. Valikoimaan kuuluu myös pieneltä toimittajalta tilattavia mehuja ja kakkuja. Pienempiä tavarantoimittajia tuetaan, koska tällä tavoin tuotteen alkuperästä ja tuottamisesta saadaan tarkka tieto ja samalla pystytään tarjoamaan asiakkaille erikoistuotteita. Pienenä yrityksenä halutaan tukea muita pieniä yrityksiä, jolloin henkilökohtainen palvelu ja joustavuus toimivat molempiin suuntiin. Monet asiat hoituvat oravannahkakupalla. Onda on alusta asti päättänyt tukea toimintaa, joka sopii sen arvomaailmaan. Lappalainen totesi yrityksen välttelevän mahdollisimman paljon isoja ketjuja. Onda ei itse aktiivisesti etsi yhteistyökumppaneita, ellei kyseessä ole jokin erityinen asia tai tapahtuma. Useimmiten muut toimijat ovat heihin yhteydessä. Suhteita eri tahoille on ollut jo perustamisvaiheessa ja matkan varrella yhteistyökumppaneita saatu lisää.

Asiakaskunta arvostaa samankaltaisia asioita, millä yritys toimii. Ondan asiakkaat eivät ole erityisen hintasensitiivisiä, vaan he ovat valmiita maksamaan vähän enemmän. Sellaisia asiakkaita myös halutaan. Ondaa ei ole perustettu rakentamalla mahdollisimman myyvää ideaa, vaan on lähdetty ajatuksesta: ”miten halutaan toimia”. Tietysti on laskettava, että kustannukset tulevat katettua, mutta ajatus on oltava taustalla. Toiminnan voi nähdä imagona tai brändinä, jos niin halutaan.

Ondassa on myynnissä virolaisten mummojen kutomia mattoja. Mattojen myynnistä Onda ei ota itselleen rahaa, vaan ne menevät suoraan tekijöille. Gallerian puolella järjestetään erilaisia näyttelyitä, joiden järjestäminen on taiteilijoille ilmaista. Onda on sponsoroinut elokuva-alan opiskelijatapahtumia järjestämällä niihin ruokatarjoilut. Elävää musiikkia Ondassa on lähes joka viikonloppu.

Ravintolassa on työskennellyt 1-2 harjoittelijaa, joille on haluttu antaa heti vastuuta ja mahdollisuus taitojen näyttämiseen. Yleensä normaaleissa ravintoloissa harjoittelijat joutuvat

aluksi huonompiin töihin. Ondassa johtaminen tapahtuu porkkanalla, ei kepillä. Esimerkiksi voi myös nostaa erään Kreikasta Suomeen muuttaneen miehen, jonka Onda palkkasi ravintolaansa. Kreikassa mies oli koulutukseltaan graafinen suunnittelija ja työskenteli tietojärjestelmähallinnan alalla, mutta Suomessa alan töitä ei löytynyt. Onda halusi auttaa miestä ja tällä hetkellä mies on tyytyväinen työhönsä Ondan keittiössä.

Onda ei ole tutustunut vastuullisuusraportteihin tai eri organisaatioiden tarjoamiin ohjeistuksiin vastuullisuustoiminnasta. Raportoinnissa ei nähdä järkeä: Kun toimii rehellisesti ja hyvällä ajatuksella, ei tarvita oppaita. Vastuullisuuden kuuluu tulla luonnostaan. Raportit ovat tarkoitettu enemmänkin isoille ketjuille, joiden tulee saada sertifikaatti, hymynaama tms., mutta pienille yrityksille ei sille ole tarvetta. Jo tällä hetkellä yrityksen pyörittämiseen vaaditaan järkyttävä määrä byrokratiaa. Vastuullisuusraportin laatiminen veisi paljon aikaa ja vaivaa, joilla myös rahallinen arvo. Herää kysymys, kuka raportteja lukisi. Lain määrittelemiä rajoja seurataan ja toimitaan vastuullisesti. Jo lain säätelemät minimirajat on asetettu sellaiselle tasolle, ettei niitä noudattamalla ole riistoyritys. Jos yritys vastuun raportointi tulisi pakollisesti, on vaikeaa nähdä, mitä lisäarvoa se tuottaisi. Raportin laatiminen tulisi kalliiksi: Verorahoilla maksettaisiin virastopalkat ja olisi määriteltävä toimenpiteet, joihin raportoinnin jälkeen ryhdyttäisiin. Ondalla on jo nyt vastuullinen imago. Yleisesti raportointi voisi lisätä kilpailuetua, mutta sen hyöty riippuu paljon alasta ja tuotteesta.

Toimintaa ja vastuullisuutta voi aina voi parantaa, Ondan tapauksessa esimerkiksi ottamalla mukaan lisää pieniä toimijoita ja sidosryhmiä. Suunnitelmissa on myös ruokalahetykset lähialueelle. Tulevaisuudessa, kun toiminta tasaantuu, pystytään maksamaan enemmän palkkaa ja palkita henkilökuntaa.

6.1.3 Neste Oil K-market Suomenoja

Neste Oil K-Market Espoon Suomenojalla työskentelee 15 työntekijää ja kauppiana toimii Jari Siltaniemi. Siltaniemi on ollut kauppiana Suomenojalla vuodesta 2008. Toimipaikassa on ollut huoltoasematoimintaa vuosikymmeniä; vuodesta 2003 konsepti on ollut nykyhetkeä vastaava. Kaupan alalla luonnollisesti taloudellinen vastuu on merkittävä. Suurin vastuu muodostuu asiakkaita kohtaan. Vastuuta kannetaan myös päämiehiä - Neste Oilia ja Keskoa - kohtaan. Ympäristöasioissa ollaan mukana ylläpitovastuun muodossa. Ympäristöluvut tulevat päämiehiltä; omavalvonta ja sen raportointi ovat kauppiaan vastuulla. Tärkeintä on jätteiden asianmukainen lajittelu. Vastuullisuusesimerkinä Siltaniemi kertoo ihmisten jokapäiväisestä tavasta jättää vanhoja ja rikkiäisiä autonrenkaita huoltoaseman pihalle. Siltaniemi toimittaa nämä jätteet jäteasemalle, vaikka ne eivät omia jätteitä olekaan. Sosiaalisen vastuun osalta henkilöstöön panostetaan huomioimalla heidän perhe- ja opiskelutilanteensa, harrastukset sekä loma-toiveet. Tupakoimattomuuteen kannustetaan. Työntekijöillä on vapaa-

ajantapaturmavakuutus, jonka työnantaja tarjoaa vapaaehtoisesti. Palkat maksetaan ajallaan ja kaikki vaadittavat vakuutukset löytyy. Pyritään olemaan joustava työnantaja, jolloin myös työ tuntuu työntekijöistä mielekkäämmältä.

Yhteistyökumppaneiden kanssa noudatetaan laadittuja sopimuksia ja yhteistyö tapahtuu pitkälti päämiesten ehdoilla. Suureen osaan tuotevalikoimaa voidaan itse vaikuttaa; osa tuotteista on ketjuohjattu. Brändejä tulee arvostaa - Kesko, Neste, Sibylla ynnä muut. Vastuullisuudesta tiedottamisen brändit hoitavat itse. Vastuullisuus loppuasiakkaan kanssa huomioidaan laadukkaana palveluna - esimerkiksi reklamaatiotilanteet hoidetaan asiallisesti. Työntekijöiltä on ohjeistettu vastaamaan tuotteisiin liittyviin kysymyksiin.

Jos yritysvastuun raportointi tulisi pakolliseksi, sillä ei olisi suurta vaikutusta Suomenojan Neste Oil K-Marketin toimintaan. Tälläkin hetkellä toiminnasta raportoidaan laajasti päämiehille. Siltaniemi toteaa yritysvastuun raportoinnin olevan aivan eri lähtökohdissa niin sanotun normaalin pk-yrittäjän ja ketjutoimijan (kuten Neste Oil K-Market) välillä. Ketjutoiminnassa säädökset tulevat päämiehiltä ja raportointi on jatkuvaa. Runko vastuuraportointiin on jo olemassa, eikä aikaa kuluisi siihen kovinkaan paljon enemmän. Normaali pk-yrittäjä joutuu puolestaan itse luomaan omat välineensä ja etsimään kanavan raportille.

PTY-omavalvontajärjestelmä, ympäristöviranomaisten tarkistukset, työturvallisuustarkistukset työoloista, elintarvehygieniapassit ja tietoturvapassit, Siltaniemi listaa. Kaupanliitosta tulee koko ajan informaatiota erilaisista asioista, mutta aika ei aina riitä tapahtumiin osallistumiseen tai materiaaleihin tutustumiseen.

Vastuullisuus yritystoiminnassa tulee esille, jos vastuullisuutta ei toteuteta. Erot muodostuvat näkyviksi, kun joku jättää vaaditut asiat hoitamatta. Lähes poikkeuksetta tämä vaikuttaa asiakastyytyväisyyteen ja myyntiin. Vastuullisuuden kehittämiseen Siltaniemi toivoo tablettia tai vastaa laitetta, jolla saisi hoidettua omavalvonnan, päämiehille raportoinnin sekä kylmälinjaan ja huoltotilauksiin liittyvät asiat. Tabletille tallentuisi kaikki seurattava ja tilastoitava data ja se muistuttaisi milloin mikäkin asia täytyy hoitaa. Näin olisi helppo saada vastuu- ja valvonta-asiat yhteen paikkaan, jolloin yritysvastuuraportti tulisi samalla. Tähän voisi yhdistää myös myynnin ja tilinpidon asiat.

6.1.4 Etukaarre

Etukaarre on yhden hengen yritys, jonka toimialana on kielenkääntäminen. Toimintaan kuuluu myös arvopaperisijoittaminen jossain määrin. Yritys on aloittanut toimintansa vuoden 2011 lopussa.

Lindborg katsoo yritysvastuun tarkoittavan yrityksen juridista vastuuta tekemisistään: yrityksen tulee noudattaa lakeja ja kantaa vastuu vahinkojen sattuessa. Yritysvastuun osa-alueet kuulostavat Lindborgin mielestä enemmän velvollisuuksilta - erityisesti taloudelliset velvoitteet ovat itsestäänselvyksiä. Jos Etukaarten toiminnasta täytyy nostaa jokin vastuullisuuden osa-alue muita tärkeämmäksi, se on Lindborgin mielestä ympäristövastuu. Yrityksellä on käytössään sähkömopo, joka mahdollistaa ympäristöystävällisen liikkumisen. Tarpeen tullen yrityksen ajoja voidaan ajaa myös sähköautolla.

Tiedusteltaessa, miten Lindborg näkee Etukaarten roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana, hän toteaa sen lähes mitättömäksi. Toiminnan voi katsoa lisäävän vientiä ja luovan jonkinlaisia Suomi-kuvaa maailmalle, mutta se tapahtuu hyvin pienessä mittakaavassa. Lindborg ei koe tarvetta raportoida, tiedottaa satikka markkinoida vastuullisuustoimintaa. Yritysvastuun pakollista raportointia pk-yrityksille hän ei kannata. Se toisi lisää byrokratiaa ja velvoitteita. Lindborg ymmärtää vastuuraportoinnin tarpeen pörssiyritysten osalta, jotka ovat velvollisia viestimään toiminnastaan osakkeenomistajille.

Haastattelun päätteeksi haastatteliija toi esiin hänellä ennestään olevan tiedon Etukaarten sosiaalisesta vastuusta käytännön tasolla, joka ei itse haastattelutilanteessa tullut esiin: Etukaarre on mahdollistanut eräälle liiketalouden opiskelijalle tilaisuuksia hyödyntää kirjanpito-opintojaan käytännössä. Koska opiskelija on saanut tästä arvokasta tietoa ja kokemusta, haastatteliija totesi tämän olevan yritysvastuun näkökulmasta hyvä esimerkki sosiaalisen vastuun toteuttamisesta.

6.2 Havainnointi

Koska haastattelun tukena on hyödyllistä käyttää myös toista tutkimusmenetelmää (Ojasalo ym. 2014, 106), toiseksi menetelmäksi valittiin havainnointi. Havainnointi toteutettiin Ratkaisun paikka 2015 -yritysvastuutapahtumassa. Havainnoinnilla pyrittiin tukemaan haastatteluisia saatuja tietoja eri ympäristössä - tässä tapauksessa seminaariluentoja seuraamalla.

Havainnointi on systemaattista tarkkailua, jolla voidaan tukea esimerkiksi haastattelussa saatuja tietoja. Havainnoinnissa kohde ja tulosten tallennustapa ovat ennalta määriteltäviä. Kohdeesta riippuen havainnoija käyttää hyödykseen kaikkia aistejaan. Havainnoinnin valmistelussa on tärkeää määritellä havainnoijan rooli. (Ojasalo ym. 2014, 114-115.) Tutkimuksessa rooliksi valittiin osallistuva, passiivinen havainnointi, jossa tutkija osallistuu tapahtumaan vaikuttamatta tilanteiden kulkuun (Puusniekka & Saaranen-Kauppinen 2006). Tutkimusongelmana oli tarkastella, kuinka tapahtumassa motivoitetaan pk-yrityksiä yritysvastuun toteuttamiseen ja kehittämiseen. Pk-yrityksiä koskevista kolmesta luennosta kirjattiin havainnot ylös muistiin-

panoiksi. Muistiinpanot kirjattiin yleiskielelle tapahtuman jälkeen. Neljästä luennoista havainnointiin kolme.

Suomen suurin yritysvastuutapahtuma Ratkaisun paikka järjestettiin 12.5.2015 Wanhassa Satamassa. Sen järjestäjänä on yritysvastuuverkosto FIBS yhteistyössä Wanhän Sataman kanssa. tapahtuma on järjestetty vuosittain vuodesta 2012 alkaen. Ratkaisun paikka on suunnattu kaikkien toimialojen yrityksille - niin suurille kuin pienillekin - jotka ovat kiinnostuneet yritysvastuusta. Pk-yrityksille tapahtuma tarjosi tietoa liiketoiminnan vastuullisuuden hyödyistä sekä ideoita sen käynnistämiseen ja kehittämiseen. Seminaarin kuvattiin antavan käytännönläheistä tietoa pk-yritysten arkeen.

Kick-off pk-yrityksille - Kannattavampaa bisnestä

Aamupäivän pk-yrityksille suunnattu seminaari ”Kick-off pk-yrityksille - Kannattavampaa bisnestä” sisälsi erilaisia luentoja yritysvastuusta. Tilaisuutta isännöivät Diacor ja Helsingin Diakonissalaitos.

Ohjelma oli seuraavanlainen:

9.00-9.20 - Yritysvastuun lyhyt oppimäärä - mitä, miksi, miten?

Jouko Kuisma, Yritysvastuun konsultti, CR Navigator J.Kuisma

9.25-9.45 - Työhyvinvointi ja työterveyshuolto osana PK-yritysten sosiaalista vastuullisuutta Antti Aro, Liiketoimintajohtaja, Työterveys, Diacor

9.50-10.10 - Mitä on vastuullisuus? Vähemmän terminologiaa ja enemmän tekoja

Arto Sivonen, suunnittelija & perustaja, Måndag

10.15-10.35 Kestävä kehitys tulostekijänä pk-yrityksessä

Haastattelussa kolme kestävän kehityksen sitoumuksen allekirjoittanutta yritystä

Markus Haapsaari, toimitusjohtaja, Kanttia 2

Nina Elomaa, yritysvastuujohtaja, Fazer

Antti Isokangas, viestintäjohtaja, Kotipizza

(Ratkaisun paikka 2015.)

Tapahtuma alkoi klo 8:30, joten ennen seminaariluentoja alkua oli mahdollisuus tutustua eri yritysten messuosastoihin. Näkyvästi esillä olivat muun muassa Diacor, Sitra, Millton Oy, Perheyritysten liitto ry, RAY ja greenApes. Useilla osastoilla oli tarjolla esitteitä, makeisia, kyniä sekä muita yrityksen logolla varustettuja tuotteita. Nopealla silmäyksellä minkään yrityksen esitteet eivät keskittyneet erityisesti pk-yritysten yritysvastuuseen. Lähimmäksi tarjonnassaan pääsi Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra julkaisullaan ”Strateginen vastuullisuus - 20 esimerkkiä keskisuurista yrityksistä”.

Kick-off pk-yrityksille -tilaisuuden aluksi puheenjohtajana toiminut Diacorin edustaja totesi, että jos yritysvastuu on hankalaa, se on erityisen hankalaa pk-yrityksille. Päivän tavoitteena on nostaa esiin yritys vastuun hyötyjä, sen hyödyntämistä markkinoinnissa ja viestinnässä sekä antaa käytännönläheistä tietoa yritys vastuun perusteista. Aamupäivän seminaari koostui neljästä 20 minuutin mittaisesta puheenvuorosta, joista havainnointiin kolme. Kahdella ensimmäisellä luennolla kuuntelijoita oli noin 40; kolmatta luentoa kuunteli noin 60.

Yritys vastuun konsultti Jouko Kuisma totesi puheenvuoronsa alkuun 20 minuutin olevan aivan liian lyhyt yritys vastuun käsittelemiseen. Kuisma kertoi työskennelleensä CR navigatorina muun muassa Keskossa. Yritys vastuun nousi keskusteluun 90-luvun puolivälissä, kun yritysten sidosryhmät alkoivat vaatia tietoa siitä, miten voitto on hankittu. Sidosryhmiä on kuunneltava ja todistettava hyvät toimintatavat raportoimalla niistä, Kuisma totesi. Ainoaksi oikeaksi raportointivälineeksi Kuisma nimesi GRI-raportointiohjeiston, josta käytetään myös nimitystä ESG-raportointi (environmental, social and governance reporting). Vastuullisuuden tulee sisältyä yrityksen perusfilosofiaan ja se vaatii ylimmän johdon sitoutumista ja henkilöstön sitouttamista.

Toiminnan on oltava tavoitteellista. Ongelmaksi muodostuu helposti systemaattisuuden puute: yritys toteuttaa yksittäisiä vastuullisuustekoja, mutta ei käytä luotettavaa mittaria mittamaan toteutusta. Aluksi on hyvä perustaa yritys vastuun kehitystyöryhmä, kunnes yritys vastuun on sisällytetty toimintaan. Uudet yritykset ovat lähtökohtaisesti helpompia omaksumaan uusia toimintatapoja, eikä niillä ole samanlaisia henkisiä esteitä kuin pitkään toiminnassa olleilla yrityksillä. Saadakseen yritys vastuun käsitteen yksinkertaistettua Kuisma käytti esimerkkinä muurarin työtä:

- 1) Laasti
- 2) Tiili
- 3) Palaa kohtaan yksi

Yrityskielelle käännettynä:

- 1) Sidosryhmien odotukset
- 2) Omat lupaukset
- 3) Toimenpiteet
- 4) Tulosten mittaus
- 5) Raportointi
- 6) Palataan kohtaan yksi (arviointi ja uudet tavoitteet)

Kuisma ohjeisti yrityksiä aloittamaan raportoinnin aikaisessa vaiheessa - ei vasta silloin kun kaikki on hyvin. Kuisma nosti esille professori Raimo Lovion (Aalto-yliopisto, Kauppakorkea-

koulu) ajatuksen: vastuulliset yritykset porskuttavat eteenpäin, kun taas vastuuttomat yritykset tulevat lopulta katoamaan. Puheenvuoronsa lopuksi Kuismalle esitettiin kysymys: miten pk-yritys pääsee alkuun vastuuraportissaan. Hän vastasi, että taloudelliset mittarit tulevat lähes suoraan tilinpäätöksestä ja henkilöstöön liittyvät asiat ovat yleensä hyvin tiedossa (vaihtuvuus, sairauspäivät ja niin edelleen), mutta ympäristöä varten jouduttaneen kehittämään uusia mittareita riippuen yrityksen toiminnasta.

Diacorin työterveyspalveluiden liiketoimintajohtaja Antti Aro luennoi työterveyshuollon merkityksestä pk-yritysten sosiaalisessa vastuussa. Työterveyshuolto nousi 1940-luvulla ajatukselta, ettei työstä saisi muodostua haittaa tai vaaraa työntekijälle. Jälkitekollisessa informaatioyhteiskunnassa 80- ja 90-luvuilla vallalle nousi ”tulos tai ulos” -ajattelu, jolloin työterveyshuolto katsottiin lakisääteiseksi pakoksi. Aro totesi, että sosiaalinen vastuu ei ole välillinen arvo, vaan päämäärä sinänsä. Hän kertoi esimerkin, jossa eräs yritys oli asettanut työterveyshuollon tavoitteeksi työntekijöiden mahdollisimman pitkän elämän. Aro esitteli kaavan, joka avaa työterveyden merkityksen kaikille yrityksille:

**TERVE TYÖ x TERVE JOHTAMINEN x TERVE TYÖYHTEISÖ x TERVE TYÖNTEKIJÄ
= TERVE YRITYS**

Todettiin, että jos edellä mainitusta kertolaskusta yksikin tekijä on nolla, koko tulos on nolla. Arolle esitettiin kysymys: millä osa-alueella edellisessä kaavassa suomalaisilla yrityksillä on eniten kehitettävää. Hänen mukaansa eniten tulisi kiinnittää huomiota johtamiseen, joka sisältää myös itsensä johtamisen. Aro totesi, että työterveyshuolto on rakennettu suuryrityksien tarpeisiin. Vaatisi uudelleenajattelua saada niin raskaat mallit toimimaan tehokkaasti pienemmässä mittakaavassa. Puheenvuoron lopuksi pohdittiin yhteisesti työterveyshuollon rahoitusta. Aro totesi, että ihannetilanteessa työpaikat jotka panostavat terveystalouteen, saisivat yhteiskunnalta rahoitusta tähän vastuulliseen toimintaan.

Måndagin suunnittelija ja perustaja Arto Sivonen puhui yritysvastuusta markkinoinnin ja viestinnän näkökulmasta. Hänen kantavana teemana oli saada yritykset näkemään, miten asiakkaat ymmärtävät vastuullisuuden. Hän kyseenalaisti, minkälaisia muutoksia saadaan, jos asioista keskustellaan vain suljettujen ovien takana. Ympäristöasiat eivät kiinnosta ketään oston hetkellä, mutta jälkikäteen on helppoa olla viisas. Esimerkiksi luomutuotteista on tullut status-termi ja ne ovat muodostuneet luksustuotteiksi. Yritysten on helppo piiloutua erilaisten merkkien taakse, mutta kuinka moni kuluttaja tietää mitä merkit oikeasti pitävät sisällään. Pelkkä vastuullisuuden leima ei tuo asiakkaita, koska kuluttajat tarvitsevat aktiivista myyntiä. Sivonen kertoi esimerkin ruokakauppojen hävikkiä koskevasta ”hävikkireportaasista”. Eniten hävikkiä syntyi isojen ruokaketjujen myymälöissä, joissa työntekijät hyllyttävät ja rahastavat

kassoilla; vähiten hävikkiä syntyi kauppahallien lihatiskeillä ja luomukaupoissa, joissa tuotteet myytiin aktiivisella myyntityöllä.

Sivonen toi esille kysymyksen: kuka yritysraportteja lukee - kilpailijatko? Yritysvastuuraportoinnin voisi tehdä mielenkiintoisesti - niin että muutkin kuin kilpailijat haluaisivat tutustua siihen. Pelkkien vastuullisuutta henkivien kuvien varaan ei voida laskea, sillä ihmiset ovat nähneet jo tarpeeksi purojen ja tunturien kuvia vastuullisuutta alleviivaamassa. Yrityksen pitää tiedostaa yhteiskunnalliset vaikutusmahdollisuutensa: yritykselläkin saa olla mielipiteitä.

6.3 Tutkimusten analysointi

Haastattelujen analysoinnissa aineiston laatu on määrää arvokkaampaa (Ojasalo ym. 2014, 111). Haastateltaessa suurempaa määrää yrityksiä olisi saatu kattavampi näkemys aiheeseen, mutta jo muutamalla haastattelulla saatiin luotua katsaus pk-yritysten vastuulliseen toimintaan. Haastateltavat yritykset olivat hyvin erilaisia: käännöstoiminta, kaupan ala ja kaksi erilaista ravintola-alan edustajaa. Yrityksillä painottuivat eri vastuualueet riippuen yrityksen koosta, toimialasta ja toiminnan vakiintumisesta.

Pk-yritykset kokevat yritys vastuun sisältyvän yrityksen toimintaan saumattomasti. Koska vastuullisuus on osa toimintaa, yritykset eivät koe tarvetta erilliselle raportoinnille. Raportointiin ei katsota olevan resursseja. Yritysvastuun käsitteen haastateltavat olivat kuulleet, mutta kukaan ei tiennyt tarkemmin käsitteen sisällöstä. Voidaan myös olettaa, että keskijohdon edustajat eivät ole niin tietoisia yrityksen vastuullisuustoiminnasta.

Haastateltavien antamia käytännön esimerkkejä arjen toiminnasta ei useassa kohtaa oltu suunniteltu vastuullisuuden näkökulmasta, vaan tavat oli koettu kokonaisvaltaisesti hyviksi toimintatavoiksi: helpoiksi tai kustannustehokkaiksi. Haastateltavat tuntuivat osin itsekin yllättyvän, että heidän valitsema tapa täyttää yritys vastuun kriteereitä (esimerkiksi Hanko Sushin puhdistettu vesi, Etukaarten kirjanpito, Ondan vegaanikokkauskurssit). Vaikka toimintaa ei toteuttaisi vastuuajattelun kautta, vastuu nousee pienissä valinnoissa esiin - oli kyse sitten sähköpostista tai henkilöstön vapaa-ajantapaturmavakuutuksesta.

Sekä ravintola- että kaupan alalla korostui myyntiin tähtäävä toiminta, joka saattaa heijastua henkilöstöön kiireenä ja tulospainena. Työntekijät kuitenkin tiedostavat voittoa tavoittelevan toiminnan ja tehokkuuden merkityksen. Kaksi haastateltua yritystä toimi ravintola-alalla, mutta toiminnassaan ne olivat hyvin eri luontoisia ja yritys vastuusta painottuivat eri osa-alueet. Toisessa taloudellinen vastuu korostui omistajia kohtaan; toisessa pääosaan nousi sosiaalinen vastuu omalla toiminta-alueellaan.

Ketjutoiminnan ja perinteisen pk-yrityksen välillä oli selkeä ero. Ketjutoiminnassa määräykset ja ohjenuorat tulevat päämiehiltä. Pk-yrittäjä puolestaan on usein vastuutoiminnassaan yksin. Yhden hengen yrityksessä lähtökohdat ovat aivan erilaiset kuin 100 ihmistä työllistävän yrityksen (Etukaarre versus Hanko Sushi).

Ratkaisun paikka -yritysvastuutapahtuman listaamat tavoitteet seminaariluennoille olivat varsin korkeat, mutta niiden anti ei kuitenkaan täysin täyttänyt annettuja odotuksia. Keskustelu tuntui jäävän varsin yleiselle tasolle ja osa esimerkeistä kertoi suurempien yritysten yritysvastuusta. Luennoissa käsiteltiin mitä yritysvastuu käsittää, mutta ei juurikaan keskitytty motivoimaan yrityksiä vastuullisuuteen. Tapahtuma tarjosi yksittäisiä ohjeita ja jopa rautalankamalli yritysvastuun käynnistämiseen, mutta kuulija jäi silti pohtimaan, miten asia onnistuisi omassa yrityksessä ja mitä siitä hyötyisi. Motivointi yritysvastuuseen nousi Jouko Kuisman esittelemästä ajatuksesta, että vastuuttomat yritykset tulevat tulevaisuudessa katoamaan.

7 Yhteenveto

Opinnäytetyön tietoperustan ja tutkimuksen välitä löytyi sekä yhteneväisyyksiä että eroavaisuuksia. Pk-yritysten on vaikea nähdä yritysvastuuraportoinnin hyöty, vaikka tutkimustulokset osoittavat sen tukevan yrityksen toimintaa. Erityisesti yhden hengen yrityksillä resurssit vastuuraportointiin jäävät olemattomiksi. Pk-yritykset eivät yhdistä arjen toimintatapoja suoraan yritysvastuuseen, vaan pitävät niitä enemmänkin itsestäänselvyytinä. Haastattelujen tulokset tukivat tietoperustassa esiin tuotua näkemystä pk-yritysten tämän hetkisestä ”sisäänrakennusta” yritysvastuusta. Pk-yritykset kiinnittävät toiminnassaan huomiota vastuullisuuteen, mutta yritysvastuun käsite on heille vieras. Yritykset ovat kuitenkin tietoisia vastuullisuuden merkityksestä kuluttajien silmissä, mutta eivät koe tarvetta ”rummuttaa” vastuuasioista.

Opinnäytetyön tutkimusongelmana oli selvittää, mitä hyötyjä yritysvastuun toteuttamisella on pk-yrityksille. Tietoperustan ja tutkimuksen pohjalta voidaan nostaa esiin hyötyjä ja ohjeita, joita vastuullisuuttaan kehittävien pk-yritysten olisi hyvä miettiä.

Hyödyt:

- kustannussäästöt
- pienemmät riskit
- pitkäikäisyys
- uudet/laajemmat markkina-alueet
- maine

Ohjeet:

- systematiikka vastuujohtamisessa: yritysvastuun kehitystyöryhmä kunnes vastuullisuus sisällytetty toimintaan
- raportoinnin aloitus aikaisessa vaiheessa, ei vasta silloin kun kaikki on hyvin
- tee raportoinnista kiinnostavaa
- ei kaikkia muutoksia kerralla

Pk-yritysten on helppo sisäistää vastuullisen toiminnan hyödyt, mutta heille suunnatut ohjeet jättävät tulkinnanvaraa yritysvastuun suoranaistalle toteutukselle. Ohjeet antavat osittain konkreettisia ehdotuksia pk-yritysten yritysvastuun käynnistämiseen, mutta jäävät kuitenkin melko yleiselle tasolle. Ohjeistuksessa tulisi huomioida eri toimialojen tarpeet ja erityisesti yritysten koko. ”Systematiikka vastuujohtamisessa” kaipaisi avaamista: mitä yritysvastuun kehitystyöryhmä tekisi ja mitä asioita se käsittelisi? Mistä tulisi aloittaa, jos kaikkia muutoksia ei kannata tehdä kerralla? Mikä tekee yritysvastuuraportoinnista kiinnostavaa? Opinnäytetyön jatkokehitysideana voisi olla astetta konkreettisempia ohjeita, joista pk-yritykset saisivat apua yritysvastuun siirtämiseksi käytännön tasolle.

Hyvin raportoitu opinnäytetyö - kuten yritysvastuuraporttikin - antaa jo itsessään kuvan luotettavuudesta. Osa käytetyistä lähteistä oli jo muutaman vuoden vanhoja, mutta näistä pyrittiin käyttämään vain sellaisia tietoja, joiden voidaan olettaa pitävän yhä paikkansa. Yritysvastuuta pk-yrityksissä käsittelevä kirjallisuus ja muut materiaalit tulevat varmasti tulevaisuudessa lisääntymään. Toivon mukaan pk-yritykset saavat myös yhä konkreettisempia ohjeita yritysvastuun kehittämiseen.

Lähteet

Julkaistut lähteet:

Halme, M. & Lankoski, L. 2011. Vastuullisuuden vaikutukset globaalissa taloudessa. Helsinki: Gaudeamus.

Harmaala, M. & Jallinoja, N. 2012. Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta. Helsinki: Sanoma Pro.

Jylhä, E. & Viitala, R. 2013. Liiketoimintaosaaminen - menestyvän yrityksen perusta. Helsinki: Edita Publishing.

Kestävä kehitys -kehitysohjelma. 2013. Espoon kaupunki.

Niskala, M. Pajunen, T. & Tarna-Mani, K. 2013 Yritysvastuu - raportointi- ja laskentaperiaatteet. Porvoo: Bookwell.

Ojasalo, K. Moilanen, T. & Ritalahti J. 2014 Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro.

PwC 2014. Vauhti hiipuu - Yritysvastuubarometri 2014. Helsinki: PricewaterhouseCoopers.

Sitra 2013. Strateginen vastuullisuus - 20 esimerkkiä keskisuurista yrityksistä. Helsinki: Erweko.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2009. Yritysvastuun raportoinnin ensiaskeleet. Tietopaketti pk-yrityksille. https://www.tem.fi/files/24939/Yritysvastuun_raportoinnin_ensiaskeleet.pdf

Sähköiset lähteet:

CRnet 2013. Viitattu 12.10.2013.

http://www.cernet.fi/index.php?page_id=2

http://www.cernet.fi/index.php?page_id=9

CSR pk-yrityksille. Euroopan komissio 2005. Viitattu 5.3.2014.

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/files/csr/campaign/documentation/download/cases_fi.pdf

Espoon kaupunki 2013. Tietoa Espoosta. Viitattu 19.1.2014.

http://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Tietoa_Espoosta

Euroopan komission yritystoiminnan pääosasto 2005. Johdatus vastuullisesta yritystoiminnasta pk-yrityksille. Viitattu 5.3.2014. http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/files/csr/campaign/documentation/download/introduction_fi.pdf

FIBS 2013. Viitattu 16.9.2013.

<http://www.fibsry.fi/fi/fibs/historia>)

<http://www.fibsry.fi/fi/fibs/visio-missio-ja-arvot>

<http://www.fibsry.fi/fi/fibs/hallinto>)

http://www.fibsry.fi/images/TIEDOSTOT/FIBS_Jasenedut_2013.pdf

Viitattu 11.4.2015

<http://www.fibsry.fi/fi/yritysvastuu>

Viitattu 17.4.2015

<http://www.fibsry.fi/fi/yritysvastuu/yritysvastuun-osa-alueet/osa-alueet>

<http://www.fibsry.fi/fi/yritysvastuu/normit-ja-ohjeistukset>

Global reportin initiative 2013. Viitattu 16.9.2013.

<https://www.globalreporting.org/languages/Finnish/Pages/default.aspx>

Halme Minna 2013. Solutions to global sustainability problems through responsibility innovations. Viitattu 16.4.2015.

<http://www.slideshare.net/AaltoEE/minna-halme>

Hietala Harri 2009. Pk-yritykset vastuullisena kansalaisina. Suomen Yrittäjät. Muistio. Viitattu 5.3.2014.

http://www.yrittajat.fi/File/825f739e-00c6-4556-b438-4eaaa69f7818/pk_yhteiskuntavastuu2009.pdf

Paksuniemi Eva. Yritysvastuu on perheyriyksen arkipäivää. Julkaistu 3.4.2012. Luettu 5.2.2014.

<http://www.boardman.fi/artikkelit/aikaisemmat+artikkelit/yritysvastuu+on+perheyriyksen+arkipaivaa/>

Puusniekka, A. & Saaranen-Kauppinen, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. Viitattu 12.4.2015.

<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

Ratkaisun paikka 2015. Viitattu 12.4.2015.

<http://www.ratkaisupaikka.fi/index>

<http://www.ratkaisupaikka.fi/ohjelma>

<http://www.ratkaisupaikka.fi/kenelle>

SFS-ISO 26000 Yhteiskuntavastuuopas. 2014. Viitattu 4.5.2015.

http://www.sfs.fi/files/3770/SFS-ISO_26000_yhteiskuntavastuuopas_uudet_logot.pdf

Suomen Yrittäjät. 2015. Viitattu 5.5.2015.

<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/suomenyrittajat/yrittajiyssuomessa/>

Tilastokeskus 2013. Viitattu 19.1.2014.

http://www.stat.fi/meta/kas/pk_yritys.html

Työ- ja elinkeinoministeriö 2010. CSR-kompassi. Viitattu 5.3.2015.

<http://yksityinen.csr-kompassi.fi/>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2011. Viitattu 5.3.2014.

http://www.rakennerahastot.fi/vanhat_sivut/rakennerahastot/fi/01_rakennerahastotoiminta/02_eu_tukee/06_ymparisto/02_keke_suomi_edistystoimet/index.html

Työ- ja elinkeinoministeriö 2013. Viitattu 19.5.2015.

https://www.tem.fi/yritykset/yhteiskuntavastuu/yhteiskuntavastuun_periaatepaatos

Työ- ja elinkeinoministeriö 2015. Yhteiskuntavastuu. Viitattu 11.4.2015.

<https://www.tem.fi/yritykset/yhteiskuntavastuu>

Ympäristöministeriö 2013. Mitä on kestävä kehitys. Viitattu 20.9.2013.

http://www.ym.fi/fi-FI/Ymparisto/Kestava_kehitys/Mita_on_kestava_kehitys

Julkaisemattomat lähteet:

Aro, A. 2015. Seminaariluento 12.5.2015. Helsinki.

Kuisma, J. 2015. Seminaariluento 12.5.2015. Helsinki.

Lappalainen, M. 2015. Talouspäällikön haastattelu 22.4.2015. Ravintola-galleria Onda. Helsinki.

Lieto, V. 2015. Ravintolapäällikön haastattelu 18.4.2015. Hanko Sushi. Espoo.

Lindborg, S. 2015. Toimitusjohtajan haastattelu 9.5.2015. Etukaarre Oy. Vantaa.
Routti, M. FIBS 2015. Vastuullisuudesta kilpailuetua.
Siltaniemi, J. 2015. Kauppiaan haastattelu 9.5.2015. Neste Oil K-Market Suomenoja. Espoo.
Sivonen, A. 2015. Seminaariluento 12.5.2015. Helsinki.

Kuviot

Kuvio 1: Yhteiskuntavastuun kolme eri osa-aluetta	8
Kuvio 2: Yritysvastuun ydinaiheet	20

Liitteet

Haastattelukysymykset:

Tiedättekö mitkä ovat yritys vastuun pääosa-alueet? Minkä näistä koette tärkeimmäksi omalle toiminnallenne?

Mitä yritys vastuun merkitsee yrityksellenne?

Miten huomioitte yritys vastuun henkilöstönne kanssa?

Miten huomioitte yritys vastuun yhteistyökumppaneiden (esim. tavarantoimittajien) kanssa?

Miten huomioitte yritys vastuun loppuasiakkaiden kanssa?

Miten yrityksenne huomioi ympäristövastuullisuuden?

Kuinka yrityksenne toteuttaa yrityksen sisäistä taloudellista vastuuta? Miten ulkoista?

Oletteko tutustuneet pk-yrityksille suunnattuihin vastuullisuuden apuvälineisiin tai organisaatioihin?

Näettekö näiden hyödyttävän yrityksenne toimintaa? Jos kyllä, miten?

Yritys vastuun raportointi on vapaaehtoista pk-yrityksissä. Toteutatteko yritys vastuuraportointia?

Miten kokisitte yritys vastuun raportoinnin pakollisuuden?

Näkisittekö raportoinnista minkäänlaista hyötyä yritystoiminnallenne?

Miten koette, että vastuullinen yritystoiminta lisää kilpailuetua?

Näettekö jotain parannettavaa yrityksenne yritys vastuullisuuden kehittämisessä, mitä?